

Kerkenbeleidsplan Heusden-Zolder

6 december 2021

Dit plan is een initiatief van:

Lokaal bestuur Heusden-Zolder

Centraal Kerkbestuur Heusden-Zolder

Kerkfabrieken:

- Berkenbos St.-Valentinus
- Boekt H. Hart
- Bolderberg St.-Job
- Eversel St.-Jacobus
- Heusden St.-Willibrordus
- Lindeman O.L.Vrouw
- Viversel St.-Quirinus
- Zolder St.-Hubertus en St.-Vincentius

Aanhef

Dit kerkenbeleidsplan omvat een beschrijving – in de breedte – ván, en een toekomstvisie óp, de acht parochiekerken op het grondgebied van Heusden-Zolder. Heusden-Zolder bestaat vandaag uit twee pastorale federaties – Heusden en Zolder – die elk bestaan uit vier parochies. De federaties zullen evolueren naar pastorale eenheden. Het centraal kerkbestuur behartigt overkoepelend de werking en het beheer van alle acht parochiekerken.

Het geactualiseerde plan kwam tot stand doorheen een traject van ongeveer anderhalf jaar. Diverse mensen werkten eraan mee, met name afgevaardigden van de gemeente, het centraal kerkbestuur (CKB) en de pastorale teams. Op strategische momenten werd (een deel van) de gemeenteraad geconsulteerd, of de groep van alle acht kerkraden. Het onderzoek dat gepaard ging met het opstellen van het geactualiseerde kerkenbeleidsplan bevroeg daarnaast verenigingen en burgers; het ging bovendien rechtstreeks in gesprek met diverse bevoorrechte getuigen. Tegelijkertijd werkten de beide pastorale teams aan geactualiseerde pastorale plannen.

De consultatie- en participatierondes resulteerden in het huidige kerkenbeleidsplan. In die zin is het kerkenbeleidsplan een synthesedocument. Een vorige versie van het plan dateert van 2013. Deze keer, anno 2020-21, werd aan PARCUM gevraagd om het kerkenbeleidsplan op te stellen. Concreet stond Roel De Ridder van de UHasselt in voor de dagelijkse opvolging van het dossier. Hij maakt deel uit van de freelancerspool van PARCUM en stelde in het recente verleden, vanuit de UHasselt, meerdere kerkenbeleidsplannen op, al dan niet als deel van participatieve trajecten die op zoek gingen naar ideeën voor het toekomstig gebruik en beheer van parochiekerken.

Het hoofddoel van het traject van 2020-21 is een ‘gedragen kerkenbeleidsplan’. Dat is ambitieus. Maar anderzijds is het niet ver gezocht om burgers te consulteren en te polsen naar ideeën en wijzen waarop diezelfde burgers bereid zouden zijn om een engagement op te nemen met betrekking tot de toekomst van de parochiekerken. Binnen het traject is er daarnaast sprake van een zekere ‘ontwerpmatige’ logica, in die zin dat ideeën voor de parochiekerken stelselmatig opgebouwd en verfijnd werden, en telkens getoetst aan de vele randvoorwaarden die eigen zijn aan de Vlaamse parochiekerken. Daarom kan het plan bepaalde opties voor de toekomst al wat concreter benoemen (zie hoofdstuk 3 *naar een toekomstvisie*, en vooral de bijlage over het participatief onderzoek). Het onderzoek, al was het bescheiden qua opzet, onderbouwt die opties.

Samengevat vonden de hieronder opgesomde stappen plaats. Door de coronacrisis was het onmogelijk om fysieke participatiesessies te organiseren. Daarom is er geopteerd voor enquêtes, méér gesprekken met getuigen dan oorspronkelijk voorzien was, en een posterpresentatie van ideeën in de kerken zelf (toen dat mogelijk werd), als een interpretatie van een open-kerkendag. Bij die laatste stap hoorde weer een nieuwe bevraging.

- Stuurgroepvergaderingen (schepenen, centraal kerkbestuur, afgevaardigden kerkraden, pastorale teams, onderzoeker en gemeenteraad)
- Werkgroepvergaderingen (bevoegde schepen, voorzitter centraal kerkbestuur, onderzoeker, op bepaalde momenten aangevuld met afgevaardigden van de pastorale teams)
- Enquêtes, gericht aan alle burgers
- Enquêtes gericht aan de verenigingen
- Gesprekken met bevoorrechte getuigen (een tiental, meestal online)
- Het samenvatten en uitwerken van ideeën voor de kerken (gebruik, beheer ...)
- Het aftoetsen van die ideeën bij de respectievelijke kerkraad (en parochie)

- Het presenteren van de ideeën per kerkgebouw via telkens een poster in het gebouw zelf en een overkoepelende folder, tijdens een ‘open kerkendag’, en aangevuld met een bevraging gericht op persoonlijk engagement
- Stappen in functie van het finaliseren van het kerkenbeleidsplan
- Tegelijkertijd: het opstellen van geactualiseerde pastorale plannen door de pastorale teams

De opbouw van dit document is die van een traditioneel kerkenbeleidsplan. Dat wil zeggen dat het plan eerst de acht parochiekerken ruimtelijk situeert. Dan volgt een fiche per kerkgebouw, met achtereenvolgens de basisgegevens van de kerken (‘identificatie’), een beschrijving van de cultuurhistorische waarde, de architecturale mogelijkheden en de bouwfysische toestand. Daarna volgt, eveneens per kerkgebouw, een situering van het gebouw in de ruimtelijke context en een beschrijving van het actuele gebruik. Na de acht fiches, vergezeld van foto’s en kaartjes, volgt de toekomstvisie. Het plan gaat daarvoor eerst in op een korte verklarende woordenlijst en koppelt die termen vervolgens aan de acht parochiekerken in een overzichtstabel (de visie). Die tabel wordt dan verklaard met de eigenlijke inhoud van de visie en met korte tekstjes per kerk. Als laatste deel van het ‘traditionele plan’ komt een plan van aanpak voor de volgende jaren aan bod.

De ‘extra’ informatie, gewonnen uit het onderzoek, is opgenomen in een bijlage (hoofdstuk 4). De bijlage gaat in op hoe de ideeën voor de acht parochiekerken progressief groeiden doorheen het onderzoek, en, daar net voor, op hoe dat proces verliep.

Inhoudsopgave

Aanhef.....	2
Inhoudsopgave	4
1. Situering kerkgebouwen:.....	5
2. Fiches per kerkgebouw.....	6
2.1. St.-Valentinuskerk Berkenbos	6
2.2. St.-Jacobuskerk Eversel.....	12
2.3. Sint-Willibrorduskerk Heusden	18
2.4. O.L.Vrouwkerk Lindeman.....	24
2.5. Heilig-Hartkerk Boekt	29
2.6. Sint-Jobkerk Bolderberg.....	34
2.7. Sint-Quirinuskerk Viversel.....	40
2.8. Sint-Hubertus & Sint-Vincentiuskerk Zolder	45
3. Naar een toekomstvisie.....	50
3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie	51
3.2. Plan van aanpak, hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.....	56
BESLUIT.....	57
Herkomst van de afbeeldingen:	58
4. Bijlage 1: participatief onderzoek ter voorbereiding kerkenbeleidsplan	59
4.1. werkwijze	59
4.2. resultaten participatief onderzoek.....	59

1. Situering kerkgebouwen:

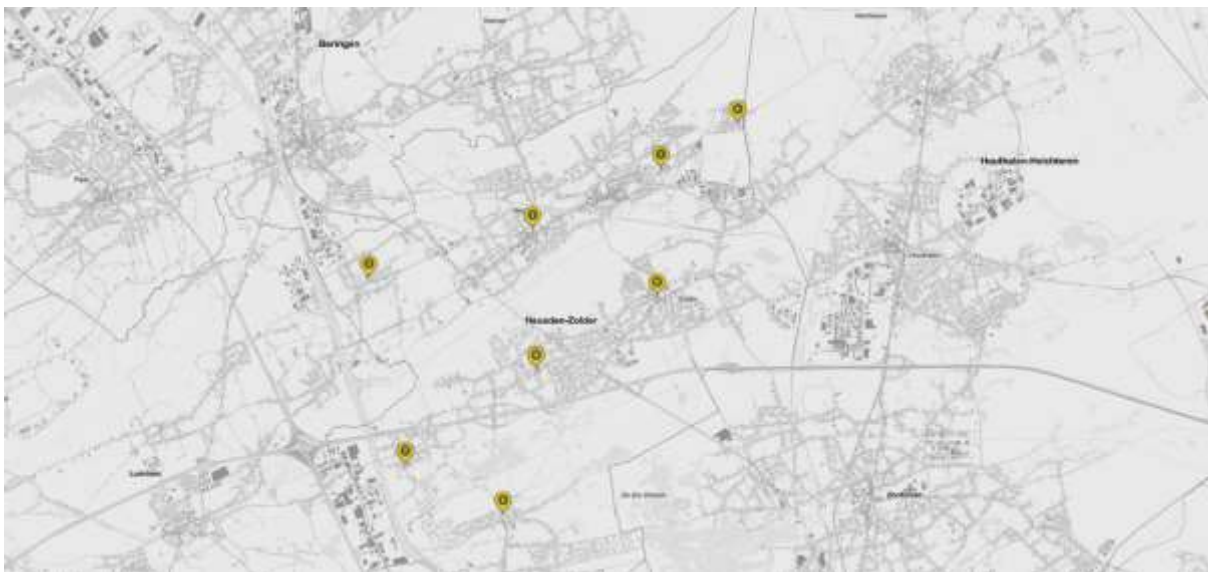
De parochiekerken zijn in dit plan alfabetisch gerangschikt volgens plaats, te beginnen in de federatie Heusden. De adressen zijn gecontroleerd via Geopunt. Elk adres bevindt zich in 3550 Heusden-Zolder.

Federatie – weldra pastorale eenheid – Heusden

1. Berkenbos, St.-Valentinus – Pater Amideuslaan 20
2. Eversel, St.-Jacobus – Everselkiezel 88
3. Heusden, St.-Willibrordus – Sint-Willibrordusplein 2
4. Lindeman, O.L.Vrouw – Populierenstraat 10

Federatie Zolder

5. Boekt, H. Hart – Ubbelstraat 88
6. Bolderberg, St.-Job – Sint-Jobstraat 70
7. Viversel, St.-Quirinus – Kerkstraat 32
8. Zolder, St.-Hubertus en St.-Vincentius – Dorpsstraat 44

Figuur 1: in de 'bovenste rij van vier' van links naar rechts de kerken van Eversel (2), Heusden (3), Berkenbos (1) en Lindeman (4); daaronder de kerken van Viversel (7), Boekt (5) en Zolder (8) en daaronder de kerk van Bolderberg (6)

2. Fiches per kerkgebouw

2.1. St.-Valentinuskerk Berkenbos

Figuur 2: de Sint-Valentinuskerk van Berkenbos

2.1.1. Identificatie

Naam: Sint-Valentinuskerk

Geografische ligging:

- Pater Amideuslaan 20, 3550 Heusden-Zolder
- Provincie: Limburg

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Hasselt
- Dekenaat: Beringen
- Parochie: Berkenbos

Eigenaar:

- Eigendom van het Sint-Franciscuscollege, de kerkfabriek betaalt een (beperkt) canon

Bescherming(en):

Geen beschermingen

2.1.2. Beschrijving

2.1.2.1. Cultuurhistorische waarde

De Sint-Valentinuskerk is een relatief groot eenbeukig gebouw. Het beschikt over tien traveeën onder één zadeldak. Het koorgedeelte vormt geen apart volume. De koorsluiting is recht, ook omdat het gebouw aan die zijde rechtstreeks aansluit op het scholencomplex. Van de tien traveeën is er één door het koorgedeelte en één door het portaal/oksaal ingenomen. De architectuur is eenvoudig en herkenbaar vroeg twintigste-eeuws. Wat betreft materialiteit overheerst baksteen. Er zijn weinig tot geen moderne kenmerken. De ramen staan hoog en hebben een zacht neoromaans karakter.

De kerk werd ingewijd in 1924. Pas in 1936 werd de kerk verheven tot parochiekerk en afgesplitst van de Sint-Willibrordusparochie van Heusden.

De Valentinuskerk bevindt zich in een mijncité, maar het gebouw heeft niet de proporties van de mijnkathedralen van Beringen, Zwartberg, Waterschei, Eisden ... Ze werd gebouwd als kerk van de minderbroeders. Naast woningen, bevonden zich in de wijk ook collectieve voorzieningen. Aan de rand van de wijk werd aan de Koolmijnlaan een paviljoen opgericht dat dienstdeed als wijkverzorgingscentrum met toenmalig kinderheil, thans Rode Kruispost (Rode Kruisstraat 1). Het centrum van het gehucht bevond zich aan de Pastoor Paquaylaan en de kruising van deze straat met de Pater Amideusstraat. Hier bouwde de mijn omstreeks 1927 een ziekenhuis, dat reeds werd vervangen door een moderner complex. De minderbroeders verkozen zelfstandigheid en bouwden zelf, aan datzelfde kruispunt, een scholencomplex met nonnen- en broedersschool, een patronaat en de Sint-Franciscuskerk. De mijn voorzag wel ontspanningsmogelijkheden, zoals een wandelpark en sportterreinen.

Hoewel de mijn de 'Steenkoolmijn van Zolder' is, behoort de wijk Berkenbos tot Heusden. De eerste woningen van Cité Berkenbos werden gebouwd tussen 1913 en 1916. Tussen 1913 en 1958 werden in verschillende bouwfases wijken met personeelswoningen gebouwd voor mijnwerkers, directie en bedienden. In 1915 werd Jan Berchmans Paquay tot pastoor te Heusden benoemd. Hij was de neef van het "Heilig Paterke" van Hasselt en een sociaal bewogen priester. Bovendien was hij een bekwaam en bekend geschiedkundige. Op zijn initiatief kwam een nieuwe parochie in Berkenbos tot stand. Hierdoor probeerde men te voldoen aan de grote bevolkingsgroei.

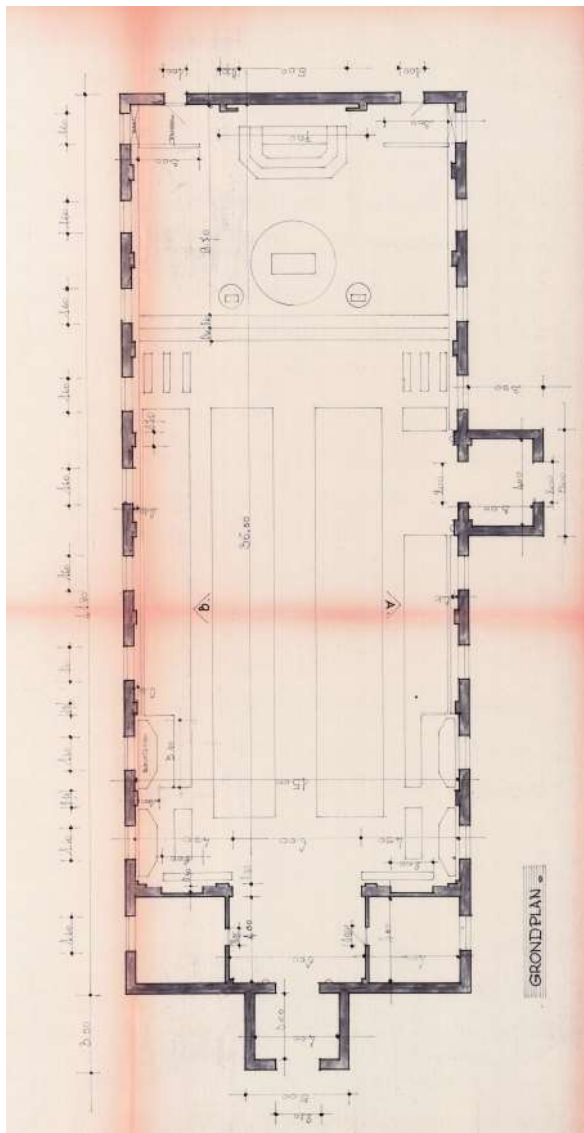
De mijnexploitatie en het sociale weefsel daarrond trok religieuze ordes aan, die er een klooster uitbouwden. De Paters Minderbroeders openden er vanaf 1932 ook een middelbare school, aanvankelijk als uitbreiding van het serafijns college in Lokeren. De Broeders van O.L.Vrouw van Oostakker zorgden voor lager onderwijs voor jongens. De zusters Ursulinen, gevestigd in Heusden, namen het kleuteronderwijs en een lagere school voor de meisjes voor hun rekening. En ten slotte startten de Grauwzusters met de bouw van het Sint-Franciscusziekenhuis. Dat alles gebeurde tussen de twee wereldoorlogen.

De jongens- en de meisjesscholen zijn intussen gefusioneerd tot één vrije lagere school. Het Heilig-Hartcollege van zijn kant fuseerde met het Sint-Jozefcollege van Heusden-centrum tot het Sint-Franciscuscollege.

Bronnen:

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Steenkoolmijn van Helchteren-Zolder: Tuinwijk Berkenbos, Cité Kleuterberg, ingenieurs- en directeurswoningen [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122171> (Geraadpleegd op 01-11-2021)
- Wikipediapagina Berkenbos

2.1.2.2. Architecturale mogelijkheden

Figuur 3: grondplan van de Sint-Valentinuskerk

De ruimte leent zich door de omvang voor polyvalent (multifunctioneel) gebruik. De traditionele hoofdingang, de zijingang halverwege het schip, en de verbinding met de school aan de koorzijde laten een zekere zonering met aparte ingangen toe. Gedeeld gebruik is mogelijk, via een of meerdere afscheidingen dwars op de lengte van het schip, maar dat zou wellicht de ruimtelijkheid van het al vrij eenvoudige gebouw aantasten. Doordat de kerk nu al eigendom van de school is, ligt de verre toekomst van het gebouw wellicht ook bij de school. Waarschijnlijk zal de ruimte dan het meest dienstig zijn als ze in haar totaliteit bewaard wordt.

Beperkt bijbouwen aan de noordwestzijde – waar zich nu het secretariaat en weekkerkje bevinden – is eventueel mogelijk, maar doordat de kerk deel uitmaakt van een grote scholencampus zal er mogelijk weinig tot geen vraag zijn naar bijvoorbeeld bijkomende dienende ruimtes (omdat die in de school aanwezig zijn).

De verwarming is op gas en werkt met radiatoren.

Er is sanitair tussen het portaal en de sacristie (secretariaat). Er is verder alleen een spoelbak aanwezig, maar door de directe link met het college belemmert dat de mogelijkheden niet.

In het schip staan vooral losse stoelen en enkele banken. Er is dus een zekere flexibiliteit mogelijk. Het zware ingebouwde altaar en de zware

lezenaar beperken die flexibiliteit vandaag tot het schip (zonder het koorgedeelte).

Er is een orgel aanwezig. Omdat het niet beschermd is, zijn er geen strikte gevolgen voor de inrichting van het kerkship.

Alles is vrij vlak en daardoor rolstoeltoegankelijk. Dat is vandaag met name handig voor de bewoners van de serviceflats tegenover de kerk.

Figuur 4: interieur van de Sint-Valentinuskerk

2.1.2.3. Bouwfysische toestand

De bouwfysische toestand is goed. 15 jaar geleden ongeveer werd het dak vernieuwd en kwam er een onderdak. Plusminus tien jaar geleden werd de kerk geschilderd. De mazoutketel werd vervangen door een zuinigere gasketel. Twee jaar geleden vernieuwde de kerkfabriek de geluidsinstallatie.

Op dit moment zijn er geen werken in uitvoering. Het houtwerk van de toren zal vervangen worden in de nabije toekomst.

Er zijn geen urgente problemen. De Sint-Valentinuskerk is aangesloten bij monumentenwacht voor 'gewoon nazicht'.

2.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Omdat de kerk historisch gezien aansloot bij het minderbroedersklooster, is er geen (aparte) pastorie.

Er is geen kerkhof, maar wel een begraafplaats (1) op ongeveer 600m naar het noordoosten.

Figuur 5: sterk uitgezoomd wordt de ligging van de begraafplaats duidelijk, tussen de kerk van Berkenbos (links) en die van Lindeman (rechts).

Strikt genomen is er geen parochiezaal. Ontmoetingscentrum *Ons Huis* (2 – zie het kaartje hieronder) wordt beheerd door een aparte vzw, maar heeft wel een sterke connectie met de parochie. In het nabijgelegen Halhei is er nog een klein wijkcentrum.

Dichtbij de kerk zijn er Chirolokalen (3) van de parochie en lokalen voor jeugdkampen. De Droomboom (4), nog altijd relatief dichtbij de kerk, bundelt allerlei activiteiten voor kinderen.

Het Sint-Franciscuscollege (5), tevens eigenaar van de kerk, is een grote fusieschool. In de buurt is er vrij lager onderwijs, een vrije kleuterschool en een school van het gemeenschapsonderwijs.

Zoals vermeld is er in de kerk een weekkapel.

Figuur 6: voorzieningen rond de Sint-Valentinuskerk

In de buurt zijn er meerdere moskeeën (een Marokkaanse, één van de Suleymanli-soefigroep en één van BIF - Milli Görüş; daarnaast is er ook nog het Islamitisch Informatiecentrum waar mensen bidden). De grote Turkse Diyanet-moskee ligt in de wijk Lindeman (zie 2.3 voor de kerk van Lindeman).

Er zijn ruime parkeermogelijkheden. Voor de deur van de kerk stopt een bus.

De kerk zelf heeft een kleine toren (of een grote klokkenstoel). Die is niet verlicht, maar de klokken luiden wel.

2.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Er is nog één weekendviering, op zondagochtend om 10.00u.

Pater Frans gaat nog voor in de weekdagvieringen. Hij gaat voor in de viering op woensdag om 8.00u.

Voor de hoogdagen: zie de details in het pastoraal plan. Af en toe is er een Sint-Barbaraviering.

De eerste (of de tweede als 1/9 een zondag is...) zondag van september wordt "Berkenbos Leeft" gevierd met harmonie en eigen feestkoor. Op zaterdag rond 15 januari wordt in de kerk een jaarlijkse herdenkingsviering gehouden ter nagedachtenis van de slachtoffers van de collegebrand.

De school gebruikt de kerk als voor bepaalde gelegenheden zoals proclamaties.

Het is geen open kerk.

2.2. St.-Jacobuskerk Eversel

Figuur 7: de kerk van Eversel

2.2.1. Identificatie

Naam: Sint-Jacobuskerk

Geografische ligging:

- Everselkiezel 88, 3550 Heusden-Zolder

(volgens Geopunt; Everselkiezel 93 volgens het agentschap Onroerend Erfgoed)

- Provincie: Limburg

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Hasselt

- Dekenaat: Beringen

- Parochie: Eversel

Eigenaar:

Eigendom van de kerkfabriek

Bescherming(en):

- De kerk is aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed. Deze vaststelling is geldig sinds 01-02-2018
- Het orgel is aangeduid als beschermd monument. Deze bescherming is geldig sinds 15-12-2003 (ID 22498)

2.2.2. Beschrijving

2.2.2.1. Cultuurhistorische waarde

De Sint-Jacobuskerk is een neoclassicistische zaalkerk uit 1849. Ze is ommuurd aan de zuid- en westzijde, met een ijzeren hekje voor de ingang.

De plattegrond beschrijft een ingebouwde westtoren, een éénbeukig schip van vier traveeën en een koor van twee rechte traveeën met driezijdige sluiting, geflankeerd door sacristieën. Het is een bakstenen gebouw onder zadeldak (leien). De toren heeft een ingesnoerde naaldspits. De westgevel rust op een kalkstenen plint. Er is een verdiept kalkstenen rondboogportaal met kalkstenen tussendorpel, geprofileerde booglijst en doorlopende imposten, het geheel gevat in een naar boven toe inspringend risaliet. Boven de deur bevindt zich een geprofileerde kalkstenen oculus. De toren is voorzien van verdiepte rondboogvormige galmgaten met kalkstenen sluit- en aanzetstenen. De vensters van koor en schip zijn als de galmgaten, doch met metalen roedeverdeling.

De kerk beschikt over een volledig bepleisterd interieur, met gedrukte kruisribgewelven, voorzien van gewelfsleutels, op versierde kraagstenen. Er is een rondboogvormige scheiboog tussen koor en schip.

Mobilair: Houten Sint-Bavobeeld (circa 1700); processiemadonna (eerste helft 19de eeuw).

Neoclassicistisch eiken meubilair: hoofdaltaar, twee zijaltaren, preekstoel, biechtstoel en doksaal met orgel.

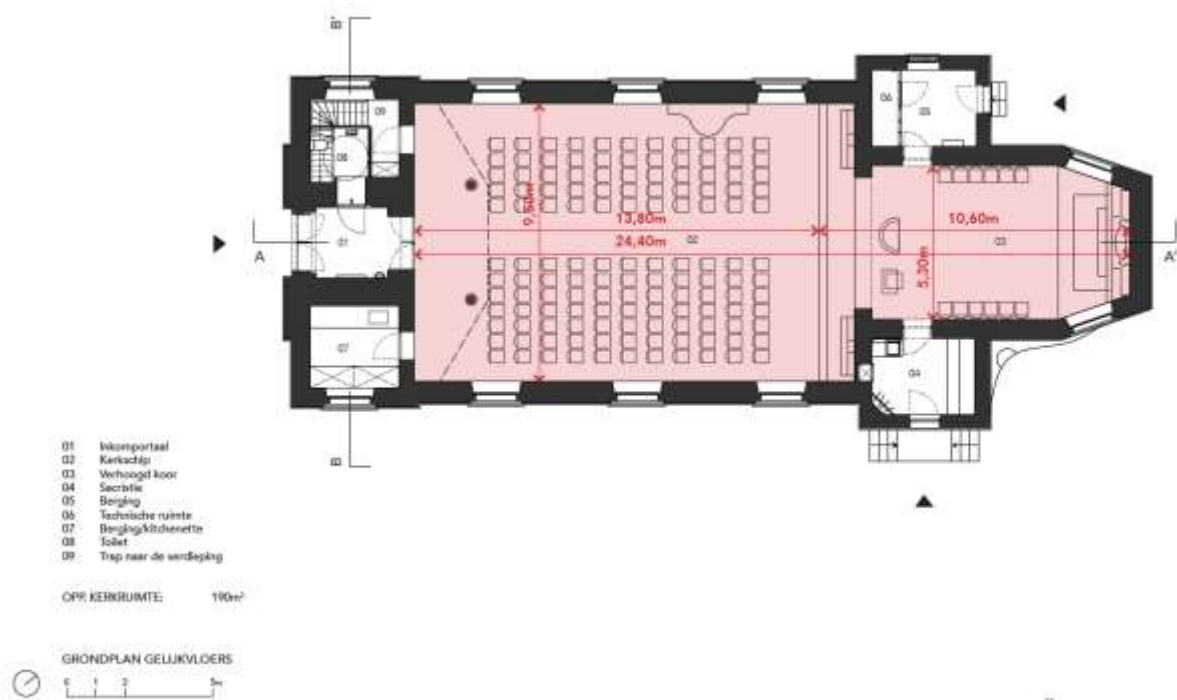
Bron:

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Parochiekerk Sint-Jacob
[online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/22498> (Geraadpleegd op 01-11-2021)

2.2.2.2. Architecturale mogelijkheden

Hoewel het een relatief klein gebouw betreft, beschikt de Sint-Jacobuskerk over flink wat architecturale mogelijkheden. Die werden onderzocht door Studio Open Kerken in de schoot van het Projectbureau Herbestemming Kerken (2019-20). Vandaag al is er toegankelijk sanitair, te betreden via het portaal. Er is een keukentje in de zuidelijke zijkapel (naast het portaal). De stoelen werden recent vervangen door lichte exemplaren waardoor de flexibiliteit gevoelig vergrootte. Door die ingrepen is het schip vandaag al multifunctioneel inzetbaar. Op termijn zou er een onderscheid kunnen komen tussen het schip en het koor (een gordijn, een hek of een wand). Het is mogelijk om een publieke toegang te voorzien aan de koorzijde, waardoor koor en sacristie onafhankelijk zouden

kunnen functioneren van het schip, mocht daar vraag naar zijn. Aan de noordzijde is er ruimte voor een eventuele uitbreiding (met een grote keuken, en/of sanitair en/of een vergaderzaaltje).

Figuur 8: grondplan Sint-Jacobuskerk (bron: haalbaarheidsstudie Studio Open Kerken / RE-ST architecten)

Sinds de restauratie van 2010-11 beschikt de kerk over vloerverwarming via een ketel op gas. De elektriciteit werd toen vernieuwd. Er hangen (televisie)schermen in de kerk die mogelijkheden bieden voor allerlei evenementen. De kerk is vlot toegankelijk voor rolstoelgebruikers sinds de werken in het kader van de heraanleg van de Everselkiezel in 2003.

Het 18de-eeuwse orgel werd recent gerestaureerd (2020). Doordat het orgel beschermd is, zijn sterke ruimtelijke ingrepen in het kerkship uitgesloten.

2.2.2.3. Bouwfysische toestand

De kerk verkeert in een uitstekende staat. Zoals vermeld bij de architecturale mogelijkheden werd het orgel recent gerestaureerd. In de periode 2010-11 was er een restauratie van het dak en de vloer, een vernieuwing van de verwarming, de installatie van sanitair en keuken. Er kwam een loopbrug over de zoldering en het interieur werd opnieuw geschilderd.

Monumentenwacht is aangesteld. Recent waren er weinig tot geen aanmerkingen. De toren is ondertussen 'vogelvrij' gemaakt.

Figuur 9: interieur van de Sint-Jacobuskerk

2.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Ooit was er een kerkhof aan de kerk. Vandaag bevindt de begraafplaats (1) zich op 200m ten noorden van de kerk. De pastorie (2) is nog bewoond.

Figuur 10: voorzieningen in de buurt van de Sint-Jacobus

Naast de kerk ligt een groot ontmoetingscentrum, Sint-Baaf (3). Het is eigendom van de kerkfabriek en grenst aan een gemeentelijke sporthal (4). Achter het ontmoetingscentrum liggen relatief recente scoutslokalen (5).

In Eversel is er een vrije basisschool (6), niet ver van de kerk.

Voor het overige zijn er niet bijzonder veel voorzieningen in het dorp.

Het fietsroutenetwerk passeert in Eversel.

De toren van de kerk is verlicht en klokken luiden

Er is een ruime parking tussen de kerk en Sint-Baaf. Er stopt een bus.

2.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Er is nog een zaterdagavondviering in Eversel om 19.00u. Pater Frans gaat nog voor in de weekdagvieringen. Hij gaat voor in de viering donderdag om 18.30u.

Voor de hoogdagen: zie de details in het pastoraal plan

Tijdens het weekend na 25 juli is er herdenking van de patroonheilige, Jacobus de Meerdere (ev. samen met de pelgrimspastoraal van het bisdom en/of het *Genootschap van Compostella* op de dag zelf).

Rond Kerstmis brengen de scouts in samenwerking met de parochie het Vredesvuur (peace light) naar Eversel.

Tijdens de advent en de vasten zijn er bezinningsavonden.

De kerk is af en toe open buiten de vieringen én elke zondag.

2.3. Sint-Willibrorduskerk Heusden

Figuur 11: de kerk van Heusden, met links de 'nieuwe kerk' en rechts - met de toren - de 'oude kerk'

2.3.1. Identificatie

Naam: Sint-Willibrorduskerk

Geografische ligging:

- Sint-Willibrordusplein 2, 3550 Heusden-Zolder
- Provincie: Limburg

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Hasselt
- Dekenaat: Beringen
- Parochie: Heusden

Eigenaar:

- Eigendom van de gemeente

Bescherming(en):

De kerk is aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed (ID 22496). Deze vaststelling is geldig sinds 01-02-2018

Het orgel is een beschermd monument. Deze bescherming is geldig sinds 10-02-2004

2.3.2. Beschrijving

2.3.2.1. Cultuurhistorische waarde

Het betreft een neoromaanse kruisbasiliek, van 1870-1875, naar ontwerp van architect F. Stappers, met een recente vergroting van 1956-1957, naar ontwerp van F. en R. Vandendael.

De plattegrond van de oude kerk beschrijft een vierkante westtoren, een schip van twee traveeën, transeptarmen van twee traveeën, een koor van een rechte travee met halfronde sluiting, en een halfronde kapel aan de zuidwestzijde van het schip. Bij de vergroting werd de as van de kerk verlegd: de noordelijke transeptarm werd verlengd, zodat er een nieuw schip van vijf traveeën en een koor van twee rechte traveeën met vlakke sluiting ontstond. De oude kerk doet thans dienst als rouwkapel. Verder is de oude kerk opgedeeld in diverse lokalen (weekkapel, vergaderzaal, keuken ...) en voorzien van een verdiepingsvloer.

De oude kerk is een bakstenen gebouw met verwerking van arduin en natuursteen. De toren heeft vier geledingen en is voorzien van steunberen met drie versnijdingen. De toren heeft een ingesnoerde naaldspits (met leien). De gevels zijn geritmeerd door rondbooglisenen en boogfriezen. Er zijn rondboogvensters en een dito portaal. De kerk heeft zadeldaken (met leien).

De overkleding gebeurde door middel van kruisgewelven; over de kruising bevindt zich een koepel.

Mobilair: Sint-Annagroep, gepolychromeerd hout, gotisch (circa 1500); Onze-Lieve-Vrouw met Zeven Zwaarden, gepolychromeerd hout, gotisch (16de eeuw).

Het orgel werd rond 1855 gebouwd door A. Clerinx. Een kleine wijziging werd in 1887 aangebracht door Pereboom & Leijser (Maastricht). Het werd hersteld door B. Pels in 1975. In contrast met de kale, in 1955 totaal gemoderniseerde kerk, is het Clerinx-orgel een laatste getuige van het 19de-eeuwse verleden.

Bron:

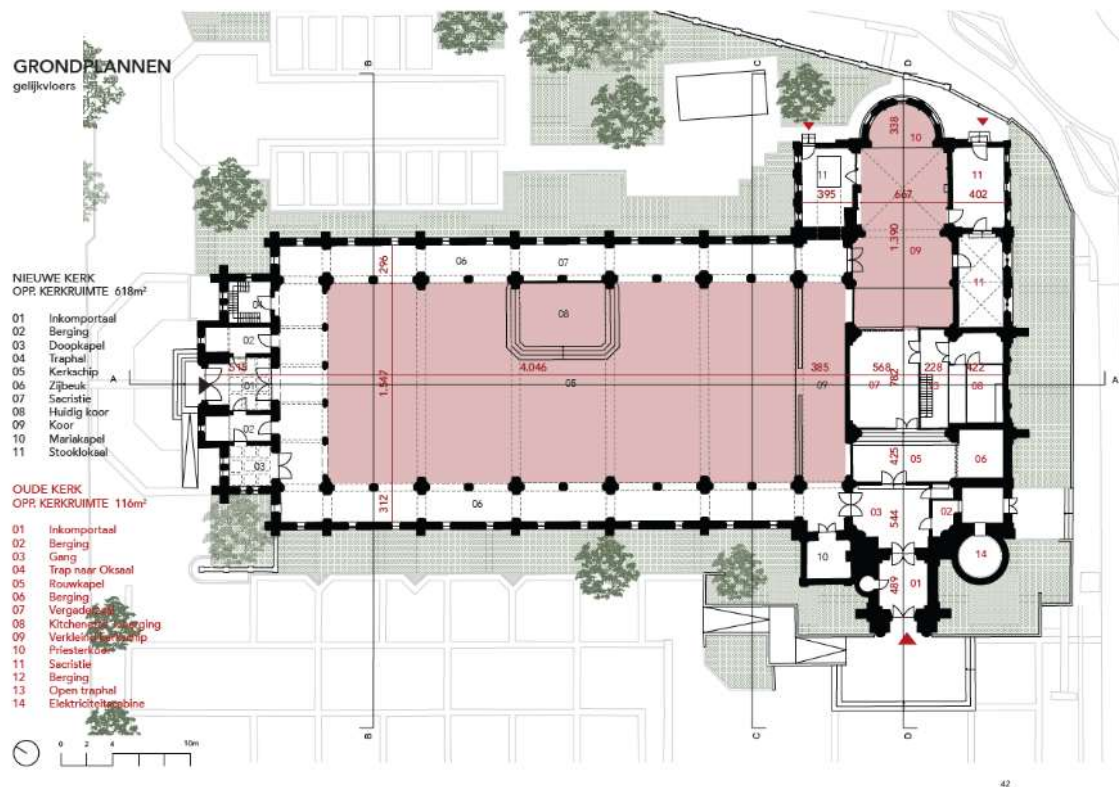
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Parochiekerk Sint-Willibrordus
[online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/22496> (Geraadpleegd op 01-11-2021)

2.3.2.2. Architecturale mogelijkheden

De kerk beschikt vandaag al over veel mogelijkheden. Er is een keuken (in de zijbeuk van de oude kerk), veel berging, er zijn diverse kapellen en andere ruimtes. Een klein deel van de kerk, met de Mariakapel is altijd open (van 's morgens tot 's avonds, behalve op zondag), terwijl het schip afgesloten kan blijven. Er zijn verplaatsbare – niet heel lichte weliswaar – stoelen. En er zijn diverse ingangen. Dat alles kan wat opfrissing gebruiken, om (ander) gebruik aantrekkelijk te maken.

Door de tussenvloer in de oude kerk is de ruimtelijkheid er wat verloren gegaan. De haalbaarheidsstudie in het kader van het Projectbureau Herbestemming Kerken die liep in 2021 stelt daarom voor om die tussenvloer te verwijderen en de oude kerk weer in ere te herstellen, dat wil

zeggen: met de ruimtelijkheid van een kruisbasiliek. Nog altijd zijn er dan nevenlokalen voor dienende functies (kapellen en sacristieën).

Figuur 12: grondplan Sint-Willibrorduskerk (bron: haalbaarheidsstudie Studio Open Kerken / RE-ST architecten)

De nieuwe kerk is door de grootte ervan niet eenvoudig onder te verdelen, al heeft ze wel kleine zijbeuken. De haalbaarheidsstudie onderzoekt gradaties van ontmanteling van het nieuwe gedeelte (van intact laten, over gedeeltelijk ontmantelen, met behoud van een 'omwegang', tot volledig ontmantelen).

Verwarming gebeurt nu via één luchtblazer op gas voor de grote kerk en een kleine aparte gasketel voor de weekkapel. Er is ook elektrische noodverwarming.

Er is één toilet in de kerk.

Het orgel is beschermd. Volgens eerste onderzoeken en gesprekken met het agentschap Onroerend Erfgoed kan het zowel in de nieuwe kerk blijven staan of terugkeren naar de oude kerk. In beide gevallen zal er voldoende ruimte moeten zijn in het respectievelijke schip om het orgel te laten klinken. Als het orgel blijft staan is opdeling van het kerkschip van de nieuwe kerk dus onmogelijk.

De kerk is toegankelijk voor rolstoelgebruikers, aan twee zijdes.

Er is heel wat roerend goed aanwezig op de bovenverdieping van de oude kerk. Daar is een oplossing voor nodig.

Figuur 13: interieur van de Sint-Willibrorduskerk

2.3.2.3. Bouwfysische toestand

De laatste (grote) werken gebeurden plusminus 30 jaar geleden. Het ging toen om niets ingrijpends: opnieuw voegen, opfrissen ... Er zijn geen werken in uitvoeringen of geplande werken.

Er zijn geen urgente problemen; kleine werken worden opgevolgd door de kerkfabriek. De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht.

De staat van de kerk is goed, al is zoals vermeld opfrissing van het oude gedeelte nodig.

2.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Er is geen kerkhof, maar wel een gemeentelijke begraafplaats (1) 600m naar het noorden, nabij het station (2) van Heusden.

De nog bewoonde pastorie (3) bevindt zich in de pastoriestraat.

't Kuipershof (4), een klein stukje naar het westen beschikt over een grote en een kleine zaal. Er zijn meerdere vergaderlokalen.

In de buurt zijn er meerdere kapellen: Sint-Jan (werd verkocht aan Stichting Limburgs Landschap), Sint-Jozef, Maria (de twee laatste zijn van de gemeente en worden onderhouden door de gemeente). Er is een kloosterkapel dichtbij de kerk.

Jeugdhuis *De Distel* ligt nabij 't Kuipershof, net zoals de sporthal van Heusden.

Er zijn meerdere scholen in de buurt: een kleuterschool, een lagere school, tweedekansonderwijs ... De vrije scholen komen af en toe in de kerk. Er is buitenschoolse opvang in Heusden.

Figuur 14: voorzieningen in de buurt van de Sint-Willibrorduskerk

Heusden is een kern met behoorlijk wat winkels en voorzieningen (ook een bibliotheek (5), een station).

Er is behoorlijk wat parkeermogelijkheid in de buurt. Er stop een bus vlakbij de kerk.

De toren is verlicht en de klokken luiden

2.3.4. Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie

Er is een eucharistieviering op zaterdagavond om 17.30u en op zondag om 9.00u. De weekdagvieringen zijn op maandag om 18.30u, dinsdag om 9.00u, woensdag om 18.30u en vrijdag om 18.30u.

Voor de hoogdagen: zie de details in het pastoraal plan

Van **oudjaar op Nieuwjaar** is er een bezinning van 22.00u tot 1.00u, met een eucharistieviering rond middernacht. Dit wordt meegedeeld in parochieblad.

Ter gelegenheid van **Sint-Jan** (kermis) is er een eucharistieviering aan de Sint-Janskapel.

De Chiro organiseert een gebedsmoment voor het vertrek op **bivak**. Ook tijdens het bivak is er een viering.

De KWB heeft een herdenkingsviering voor overleden leden en familieleden (na **Pasen**: verrijzenisgeloof)

De Mariakapel is elke dag open.

2.4. O.L.Vrouwkerk Lindeman

Figuur 15: de kerk van Lindeman

2.4.1. Identificatie

Naam: Onze-Lieve-Vrouwkerk

Geografische ligging:

- Populierenstraat 10, 3550 Heusden-Zolder
- Provincie: Limburg

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Hasselt
- Dekenaat: Beringen
- Parochie: Lindeman

Eigenaar:

- Eigendom van de gemeente

Bescherming(en):

Aan de kant van *La Baracca* (de zuidzijde) is er een ingang zonder trappen, zodat rolstoelgebruikers vlot in en uit kunnen gaan. Aan de andere ingang (oostzijde) zijn er wel enkele trappen.

Het kerkship zou zich kunnen lenen tot multifunctioneel gebruik. Gedeeld gebruik is eveneens mogelijk, omdat een eventuele opsplitsing niet zal botsen op ‘moeilijke’ architecturale kenmerken van de relatief eenvoudige, rechthoekige en niet heel hoge kerkruimte. Maar tegelijkertijd is het schip qua oppervlakte niet heel groot, en heeft het op zich al een handige schaal voor eventueel gemeenschapsgebruik op termijn.

Figuur 17: interieur van de Onze-Lieve-Vrouwekerk

2.4.2.3. Bouwfysische toestand

De bouwfysische toestand is redelijk tot goed.

Rond 2011 vonden er dakwerken plaats. Daarna werd het plafond nog geschilderd, het tapijt rond het altaar werd vernieuwd en de elektriciteit op punt gesteld. 5 jaar geleden werd de geluidsinstallatie gecontroleerd.

Er zijn plannen om de lawaaiërende blazers van het verwarmingssysteem aan te pakken, evenals het doorslaand vocht aan de zijgevel. Dat is allebei plusminus urgent.

Er zijn plannen om nieuwe spots boven het altaar te voorzien en verlichting rond de beelden.

Door sporadisch vandalisme moet de kerkfabriek af en toe een glasmaampje laten vervangen.

Monumentenwacht is niet aangesteld, maar de dakgoten worden wel gereinigd (2 maal per jaar).

2.4.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Hoewel naoorlogs is Lindeman een typische mijnwijk. De erfenis van de mijn is er goed te voelen, niet in het minst door de diverse bevolking. De Italianen en de Polen vinden nog de weg naar de Onze-Lieve-Vrouwkerk.

Figuur 18: voorzieningen in de buurt van de Onze-Lieve-Vrouwkerk

Een begraafplaats is er niet, maar die van Berkenbos is relatief dichtbij (zie 2.1.3). Vroeger was er een pastorie, naast *La Baracca* (1).

Er zijn meerdere gemeenschapsvoorzieningen zoals *La Baracca* (de Italiaanse kantine), de 'Poolse barak' (2) en het gemeentelijke wijkcentrum (3). De eerste en de laatste liggen naast de kerk, in hetzelfde bouwblok.

Aan de rand van de wijk, naast de sportvelden, bevindt zich de grootste moskee van Heusden-Zolder: de Selimiye Camii (Diyanet)(4).

Niet ver van de kerk, aan de andere kant van het wijkcentrum, is er een school voor bijzonder lager onderwijs (5).

De kerk heeft geen toren en geen klokken. Er zijn wel luidsprekers die klokken kunnen simuleren, maar die worden al jaren niet meer gebruikt.

Voor het overige zijn er in de wijk relatief weinig voorzieningen (vooral horeca).

Het fietsroutenetwerk passeert er. Er stopt een bus en er zijn parkeermogelijkheden naast de kerk.

2.4.4. Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie

Er is een eucharistieviering op zondag, om 11.00u. Er zijn geen eucharistievieringen op weekdagen.

Voor de hoogdagen: zie de details in het pastoraal plan.

Er is een Italiaanse viering op Palmzondag om 11.00u, met een Italiaanse priester als voorganger. De mis wordt verzorgd door de *ANCRI* (vereniging van Italiaanse oud-strijders), samen met de harmonie van Zolder en een afvaardiging van oud-strijders uit Italiaanse verbroederingsgemeenten en van het gemeentebestuur van Heusden-Zolder. Palmtakjes worden nadien uitgedeeld.

Er is een Italiaanse viering op kerstavond.

Op paaszaterdag worden de paaskorven van de Poolse gelovigen gezegend, meestal door de Poolse priester E.H. Sztylka. Dat is een traditie.

Op Moederdag wordt een attentie (meestal een roosje) aan de moeders gegeven na de eucharistie van 11.00u. In samenwerking met de vzw *Ontmoetingscentrum La Baracca* is er daarna een receptie in *La Baracca* om hulde te brengen aan de moeders.

Op 11 november, in de namiddag, is er een Poolse viering. 11 november is een nationale feestdag in Polen. De viering wordt voorgegaan door E.H. R. Sztylka.

Er is een gebedsgroep rond Pater Pio die elke laatste dinsdag van de maand samenkomt.

Het is de gewoonte om tijdens vieringen de eerste lezing en de psalmen in het Italiaans te doen.

Er zijn nog 'Italiaanse' uitvaarten.

De kerk is open bij gelegenheden, voor mensen die kaarsje willen branden (informeel geregeld, via de koster).

2.5. Heilig-Hartkerk Boekt

Figuur 19: de kerk van Boekt

2.5.1. Identificatie

Naam: Heilig-Hartkerk

Geografische ligging:

- Ubbelstraat 88 (of, naar gelang de bron, Reitveld 2), 3550 Heusden-Zolder
- Provincie: Limburg

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Hasselt
- Dekenaat: Beringen
- Parochie: Boekt

Eigenaar:

- Eigendom van de kerkfabriek

Bescherming(en):

Geen beschermingen. De kerk is wel aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed (ID: 22519). Deze vaststelling is geldig sinds 01-02-2018

2.5.2. Beschrijving

2.5.2.1. Cultuurhistorische waarde

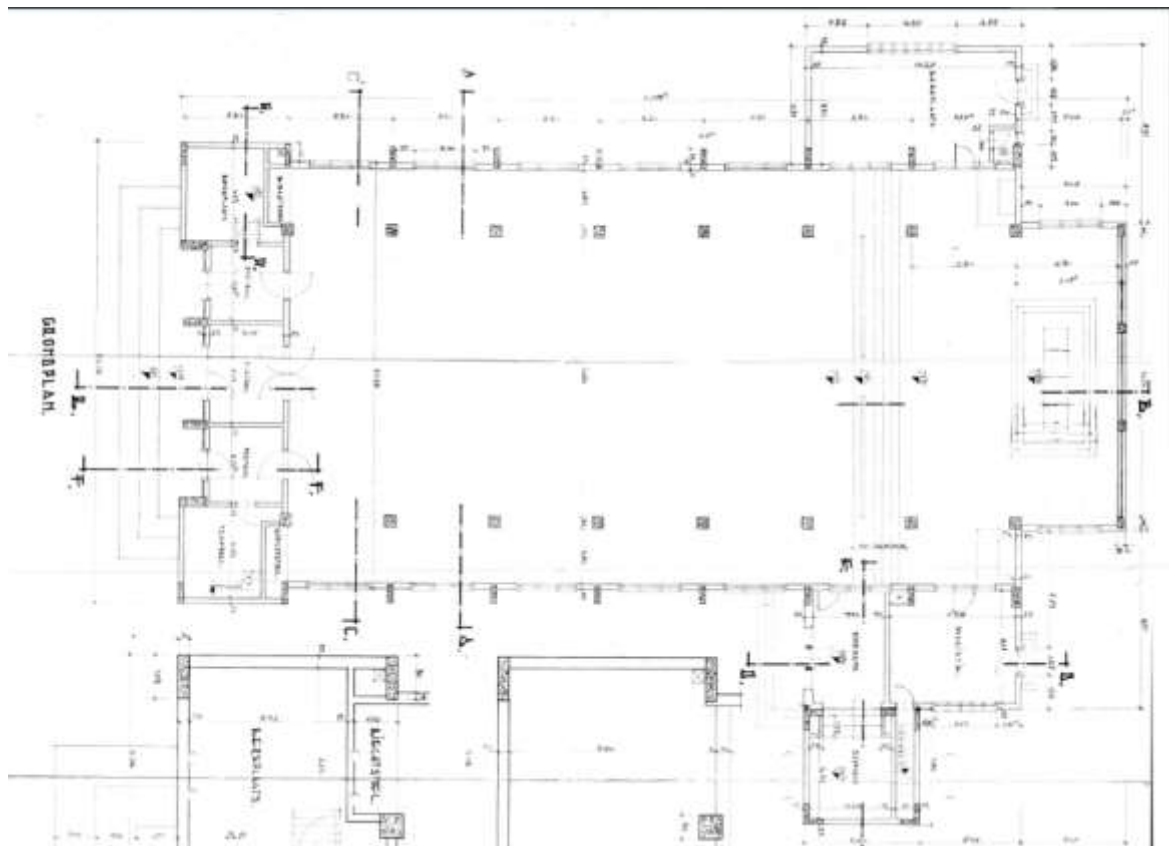
De Heilig-Hartkerk is een moderne kerk, gebouwd in 1959 naar ontwerp van Adolf Nivelle. Het is een betonconstructie. Het gebouw is hoog en driebeukig. De zijbeuken zijn bijna even hoog als het schip en relatief smal. De kerk heeft een zadeldak, maar het plafond is vlak.

Het koor van één travee heeft een vlakke sluiting. De toren is vrijstaand, vierkant van grondplan en massief. Sacristieën flankeren het schip aan de noord- en de zuidzijde.

Bron:

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Parochiekerk Heilig Hart
[online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/22519> (Geraadpleegd op 01-11-2021)

2.5.2.2. Architecturale mogelijkheden

Figuur 20: grondplan van de Heilig-Hartkerk

De verwarming (op stookolie, tien jaar oud ongeveer) doet het goed.

Er is één publiek toegankelijk toilet, aan de weekkapel. Er is geen keuken (maar in de toren of de sacristie zou dat kunnen).

De sacristie wordt vandaag al gebruikt als secretariaat en de weekkapel als vergaderzaal en voor een occasionele bezinning.

Figuur 21: interieur van de Heilig-Hartkerk

In de kerk staan (vrij zware) stoelen. Vroeger waren dat banken.

Er is een orgel in de kerk.

De liturgische opstelling werd gewijzigd doorheen de tijd. Vandaag is er sprake van een 'centrale' opstelling in het schip, waardoor het koorgedeelte daarvoor niet meer nodig is.

Het koorgedeelte is samen met één travee van het schip omgevormd tot een auditorium voor lezingen en toneel. Er staat een wand tussen de toneelzaal en het schip, maar die komt niet tot tegen het plafond (waardoor toneel en liturgie om akoestische redenen niet simultaan mogelijk zijn, maar zelfs mét een akoestische scheiding is simultaan gebruik van beide delen wellicht niet zinvol).

De kerk en de toneelzaal zijn toegankelijk voor rolstoelgebruikers.

Het profane gedeelte zou uitgebreid kunnen worden, met nog een travee, om zo een foyer te creëren voor toneel en lezingen, eventueel met een vestiaire. De kerk biedt meerdere mogelijkheden om uitbreider sanitair, een keuken, berging ... te voorzien. Het betreft immers een moderne kerk met wat nevenlokalen. Maar een vaste wand tot tegen het plafond zou wel een grote investering betekenen, omwille van de grote hoogte en de dito breedte van de kerk. Box-in-box-oplossingen behoren eveneens tot de mogelijkheden, want er is ruimte in de kerk, maar de nuttige oppervlakte die ze genereren is zelden in verhouding tot de investering die ertegenover staat.

2.5.2.3. Bouwfysische toestand

De staat van de kerk is goed.

Ongeveer 25 jaar geleden kreeg het schip een akoestisch plafond. Er kwam een nieuw dak, met nieuw zink en koper, de gevel werd gerenoveerd, de glasramen gerestaureerd en er werd voorzetbeglazing voorzien.

Tien jaar geleden loste de kerkraad alle kleine mankementen op, op basis van een dossier van monumentenwacht. Er werden loopbruggen voorzien. De elektriciteit werd gemoderniseerd, en het geluid en het licht bij de tijd gebracht.

Op dit moment zijn er geen werken gepland. De kerkraad speelt wel met het idee om een keuken te voorzien en om de weekkapel nog meer in te richten als vergaderzaal.

Monumentenwacht is aangesteld

2.5.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Er is geen begraafplaats in Boekt. De pastorie wordt afgebroken.

Er is een zaal, Reitveld 15(1), kinderopvang (2), school (vrije basisschool, met kleuteronderwijs (3) en lager onderwijs (4)) .... - alles op zelfde site, vlakbij de kerk. Er zijn lokalen van de Chiro (5). In juli en augustus zijn er jeugdkampen.

Figuur 22: voorzieningen in de buurt van de Heilig-Hartkerk

De grote sporthal bij de school ligt op gronden van de parochie.

Er is een buurthuis (6, dat eerder een buurtcafé is) en er zijn gemeentelijke jeugdlokalen. De petanqueclub die voorheen gehuisvest was in de noodkerk (intussen afgebroken) beschikt nu, net zoals het buurthuis, over nieuwe lokalen (7).

Boekt is een groeiende kern met heel wat gemeenschapsvoorzieningen, maar minder horeca en winkelgelegenheden. De nabijgelegen snelweg maakt Boekt populair bij pendelaars.

Er is een bushalte dichtbij de kerk en er zijn veel parkeermogelijkheden.

De toren is verlicht en de klokken luiden

2.5.4. Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie

Elke zondag is er een viering om 9.30u. Er zijn geen weekvieringen meer.

Voor vieringen op hoogdagen: zie de details in het pastoraal plan.

De parochies van Viversel en Bolderberg doen de communies en/of vormsels in de kerk van Boekt.

Wat betreft het toneel zijn er gemiddeld twee voorstellingen per jaar die 2 of 3 keer opgevoerd worden. *Neos* organiseert lezingen in de kerk en er vinden workshops plaats. In die zin is er vandaag al sprake van nevenbestemming.

Het is geen open kerk.

2.6. Sint-Jobkerk Bolderberg

Figuur 23: de kerk van Bolderberg

2.6.1. Identificatie

Naam: Sint-Jobkerk

Geografische ligging:

- Sint-Jobstraat 70, 3550 Heusden-Zolder
- Provincie: Limburg

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Hasselt
- Dekenaat: Beringen
- Parochie: Boekt

Eigenaar:

- Eigendom van de kerkfabriek

Bescherming(en):

De kerk is aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed. Deze vaststelling is geldig sinds 01-02-2018 (ID 22522)

Het orgel is aangeduid als beschermd monument. Deze bescherming is geldig sinds 10-02-2004

2.6.2. Beschrijving

2.6.2.1. Cultuurhistorische waarde

De Sint-Jobkerk is een neoromaanse kruiskerk gebouwd van 1873-1876 naar ontwerp van architect H. Jaminé, ter vervanging van de vroegere kapel (reeds vermeld in 1503). Er is een kerkhof aan de oostzijde.

De plattegrond beschrijft een vierkante westtoren met flankerend traptorentje, een éénbeukig schip van twee traveeën, een transept van één travee en een koor van een rechte travee met halfronde sluiting, geflankeerd door sacristieën. Het is een bakstenen gebouw met een verwerking van arduin. Er zijn rondboogvensters en een dito portaal. Op de toren is er een ingesnoerde naaldspits. De zadeldaken zijn bedekt met leien.

Het betreft een kerk met overwelfing door middel van kruisgewelven tussen rondboogvormige gordelbogen, een kruisribgewelf boven het koor en een halve koepel boven de absis.

Mobilair: Schilderij met voorstelling van Sint-Job, olie op doek (tweede helft 17de eeuw). Kruisbeeld, gepolychromeerde eik, gotisch (eerste helft 16de eeuw); Sint-Anna, gepolychromeerde eik (eerste helft 16de eeuw); Sint-Job, eik, gotisch (circa 1500); processiemadonna (eerste helft 19de eeuw).

Er is een oude eiken preekstoel (1660).

Aanvullende informatie over het orgel:

Het orgel is een Luiks werk (J.-B. le Picard, of H. Möselers?) uit het midden van de 18de eeuw. In 1890 werd het door Th. Ruef als occasie-orgel geleverd aan Bolderberg. In 1995 renoveerde A. Thomas (Francorchamps-Ster) het instrument. Omdat de originele orgelkast was verdwenen (reeds in 1890) werd bij deze restauratie een nieuw meubel vervaardigd, klassiek van structuur, maar eigentijds van vormgeving.

Bron:

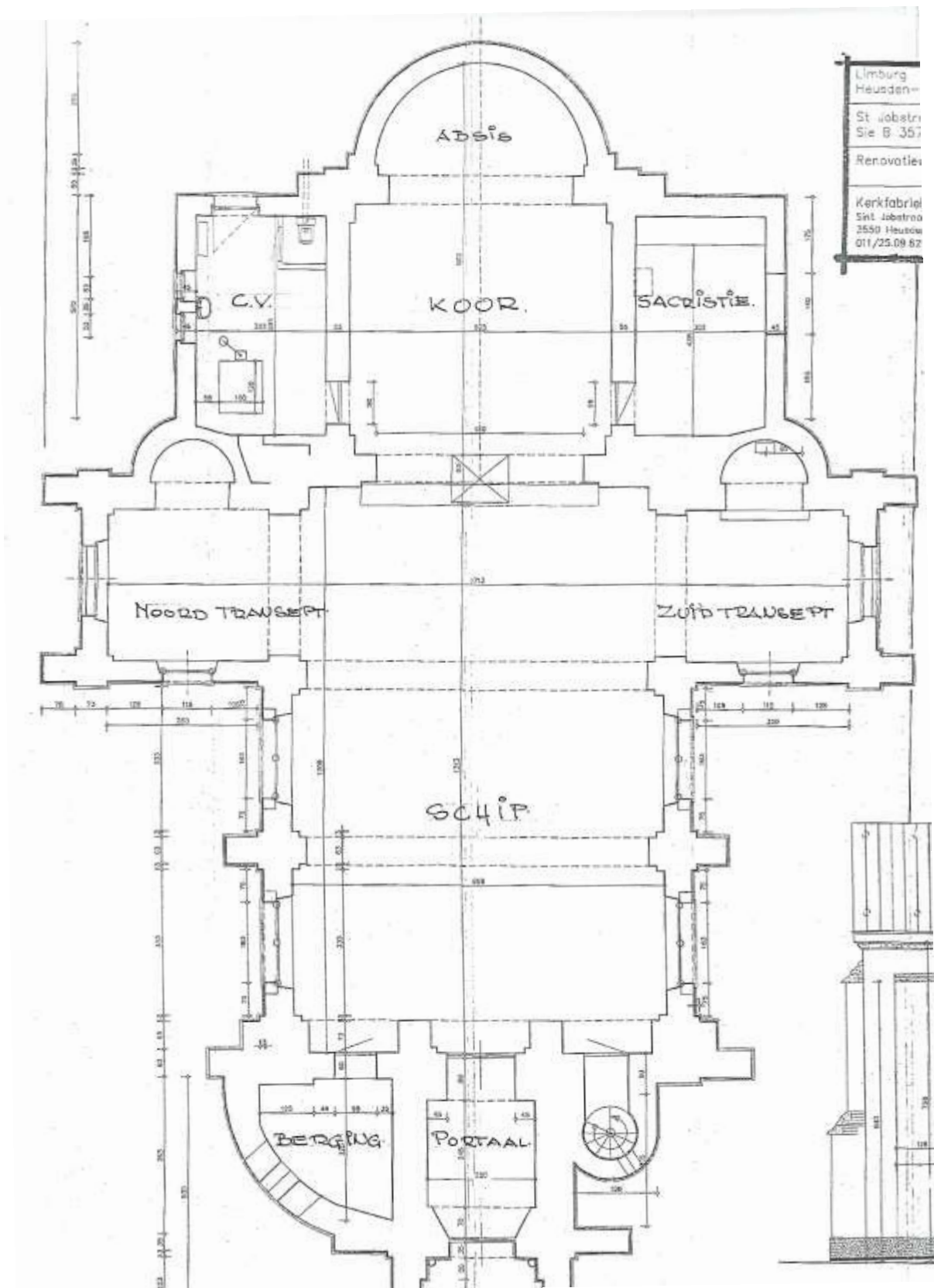
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Parochiekerk Sint-Job
[online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/22522> (Geraadpleegd op 01-11-2021)

2.6.2.2. Architecturale mogelijkheden

Sinds 2017 beschikt de kerk over een gascondensatieketel en vloerverwarming. Er is één toilet in de berging, dat door het publiek gebruikt kan worden (het is niet rolstoeltoegankelijk).

De kerk zelf is wel toegankelijk voor rolstoelgebruikers, er is een hellend vlak.

Er staan losse stoelen in de kerk (165) en 30 krukjes.

Figuur 24: grondplan van de Sint-Jobkerk

Figuur 25: interieur van de Sint-Jobkerk

De schaal van de kerk is relatief klein, en ze vormt ruimtelijk een mooi geheel, waardoor opdelen niet vanzelfsprekend is. Omwille van het grote aanbod aan gemeenschapsinfrastructuur in Bolderberg (zie hieronder) dient een opdeling zich ook niet aan.

De Sint-Jobkerk heeft een erg intieme atmosfeer en leent zich daarom voor invullingen in de spirituele sfeer of eventueel de (zacht-)culturele sfeer.

Naast het portaal is er een devotiekapel.

2.6.2.3. Bouwfysische toestand

De bouwfysische toestand van de kerk is zeer goed.

In 2017 werd het interieur gerenoveerd (vloer, verwarming, elektriciteit, nieuwe LED-lichtarmaturen, geluidsinstallatie, schilderwerk ...). Het exterieur werd in 2019 aangepakt: voegen, afstomen, het plaatsen van veiligheidsglas voor de ramen.

Op dit moment zijn er geen werken in uitvoering, noch geplande werken. Er zijn geen urgente problemen.

De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht. Na een recente controle volgden enkel wat minimale suggesties: enkele leien zijn vervangen, een afvoer is ontstopt en de goten zijn proper gemaakt.

2.6.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Bolderberg is een kern met veel voorzieningen. De kerk staat er middenin. Onder andere de nabijheid van het domein Bovy (links onder op de kaart) en het circuit van Terlaemen maken van Bolderberg een toeristische locatie.

Het kerkhof is er nog, maar ook een nieuwe begraafplaats (buiten de kaart), op 600m naar het oosten.

De pastorie (1) is vandaag in gebruik voor kinderopvang, als academie en voor de kerkfabriek en de parochie – er is een secretariaat, een vergaderlokaal en een archiefruimte.

In de Kluisstraat, op enkel minuten wandelen van de kerk, bevindt zich de parochiezaal 'Witte Zaal' (2). De ruimte wordt ook gebruikt door een toneelvereniging. Ernaast is er een sporthal.

Figuur 26: voorzieningen in de buurt van de Sint-Jobkerk

De gerestaureerde kluis van Bolderberg is eigendom van de baron en wordt gepacht door de gemeente. De kerkfabriek staat in voor het onderhoud. Er zijn enkele kleine kapellen in Bolderberg.

In het 'kloosterke' (3) en het gebouw ertegenaan gebouwd bevinden zich een bibliotheek en het VVV-kantoor.

Nabij de begraafplaats liggen nieuwe lokalen van de jeugdbeweging.

De kleuterschool en de lagere school (4) werden gebouwd door de kerkfabriek. De gemeente heeft de gebouwen in erfpacht.

Langs het kanaal loopt een fietsroute die aftakt naar Bolderberg en Zonhoven.

Er stopt een bus voor de deur van de kerk en er zijn parkeermogelijkheden.

De toren is verlicht en de klokken luiden.

2.6.4. Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie

Elke eerste en derde zaterdag van de maand is er een viering om 18.00u. Elke woensdag om 18.30u is er een weekviering.

Voor vieringen op hoogdagen: zie de details in het pastoraal plan.

Elke vrijdag is er een gebedsviering om 9.00u.

Er vindt een gebedsviering plaats bij de start en het einde van het schooljaar.

Op de vooravond van 15 augustus is er jaarlijks een processie naar de kluis, met een eucharistie in open lucht om 20.15u.

Bij pelgrimstochten tussen Herkenrode (Hasselt) en de kluis wordt afsluitend al eens gebruik gemaakt van de kerk van Bolderberg voor een dienst.

Het portaal en devotiekapel naast het portaal zijn elke dag van 's morgens tot 's avonds open. Er is de mogelijkheid om in de kerk te kijken.

2.7. Sint-Quirinuskerk Viversel

Figuur 27: de kerk van Viversel, met achter het koorgedeelte het secretariaat en daarachter de pastorij

2.7.1. Identificatie

Naam: Sint-Quirinuskerk

Geografische ligging:

- Kerkstraat 32, 3550 Heusden-Zolder
- Provincie: Limburg

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Hasselt
- Dekenaat: Beringen
- Parochie: Viversel

Eigenaar:

- Eigendom van de gemeente

Bescherming(en):

De kerk is aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed. Deze vaststelling is geldig sinds 01-02-2018 (ID 22529)

Het orgel is aangeduid als beschermd monument. Deze bescherming is geldig sinds 17-07-2001

2.7.2. Beschrijving

2.7.2.1. Cultuurhistorische waarde

De Sint-Quirinuskerk is een neoclassicistische zaalkerk van 1838, vergroot in 1859. De plattegrond beschrijft een ingebouwde westtoren, een schip van drie traveeën en een koor van een rechte travee met halfronde sluiting, geflankeerd door sacristieën. Het is een bakstenen gebouw onder zadeldak (leien).

De westgevel wordt geritmeerd door drie verdiepte muurvlakken. Er is een centraal, rechthoekig, kalkstenen portaal in een geprofileerde omlijsting met druiplijst. In de geveltop zit een halfradvenster. Er zijn drie zichtbare torengeleringen, door kalkstenen waterlijsten gescheiden. Aan elke zijde bevindt zich een rondboogvormig galmgat in een verdiept gevelvlak. De toren is bekroond met een ingesnoerde naaldspits.

Het schip is voorzien van bakstenen rondboogvensters, en het koor van rondboogvensters in een vlakke kalkstenen omlijsting met regelmatig geplaatste negblokken.

De overwelving gebeurde door middel van een tongewelf. Boven het koor is dat een kruisgewelf.

Mobilair: Processiemaadonna van gepolychromeerd hout (17de eeuw); beelden van Sint-Anna ten Drieën (begin 18de eeuw), Sint-Jozef (begin 18de eeuw), Onze-Lieve-Vrouw (17de eeuw), Sint-Quirinus (15de eeuw), kruisbeeld, gepolychromeerd hout (18de eeuw).

Drie barokaltaren; eiken biechtstoel, Lodewijk XV-stijl (18de eeuw).

Aanvullende informatie over het orgel:

Het orgel in de parochiekerk Sint-Quirinus is van de hand van W. Pereboom en J. Leyser en kan stilistisch gedateerd worden in de periode 1870-1880. Orgels van het huis Pereboom & Leyser (Maastricht) zijn in ruime mate bewaard gebleven, zowel in Nederlands als in Belgisch Limburg. Het orgel van Viversel is bij gebrek aan archiefonderzoek nog niet gedateerd (W. Pereboom en J. Leyser werkten bijna een halve eeuw (1850-1899)). Het werk in Viversel is stilistisch eerder te situeren in de periode 1870-1880. In 1965 werd het voetklavier vernieuwd en werden twee registers gewijzigd. Het betreft een één-klaviers-orgel met aangehangen voetklavier en een tiental registers dat nagenoeg volledig bewaard is. De orgelkast is geplaatst in de doksaalbalustrade.

Bron:

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Parochiekerk Sint-Quirinus
[online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/22529> (Geraadpleegd op 01-11-2021)

2.7.2.2. Architecturale mogelijkheden

Figuur 28: interieur van de Sint-Quirinuskerk

De kerk wordt verwarmd door een gas/luchtverwarming. De pastorie beschikt over eigen radiatoren op gas, en het secretariaat – dat zich tussen de kerk en de pastorie bevindt – heeft een verwarming op mazout. De elektriciteit van de drie aaneengesloten delen (kerk, secretariaat, pastorie) werkt met aparte circuits. Dat verhoogt de mogelijkheden van apart gebruik voor diverse doeleinden.

De pastorie wordt vandaag bewoond, maar dat is slechts tijdelijk. Er zijn mogelijkheden voor vormen van gebruik die een bredere invulling van de kerk ondersteunen (zie verder, bij de schets van de context).

Geluid en licht werden vernieuwd. Er zijn 2 toiletten tussen de kerk en de pastorie, en nog één in de pastorie. Er is een volwaardige keuken in de pastorie en een kitchenette in het halletje tussen de kerk en de pastorie, naast het secretariaat.

De kerk beschikt over stoelen. Er is een helling die de kerk toegankelijk maakt voor rolstoelgebruikers.

De kerkruimte is niet heel groot en laat zich op zich niet gemakkelijk opdelen. Het orgel is bovendien beschermd en verhindert daardoor een eventuele opdeling.

Het secretariaat en de pastorie, met meerdere kamers van een degelijk formaat, bieden veel mogelijkheden om de kerksite op te laden met allerlei vormen van gebruik.

2.7.2.3.   Bouwfysische toestand

De kerk verkeert in een heel goede staat. Tot 2019 onderging ze een volledige restauratie (dak, interieur, technieken, geluid, nieuwe elektriciteit). De laatste kleine mankementen worden nog opgelost.

Het beschermd orgel werd eveneens recent gerestaureerd (2014).

Nog gepland zijn de restauratie van de sacramentskapel (wat verderop, aan het circuit), de Banneuxkapel en de biechtstoel in kerk.

Monumentenwacht is aangesteld voor de kerk en de sacramentskapel,

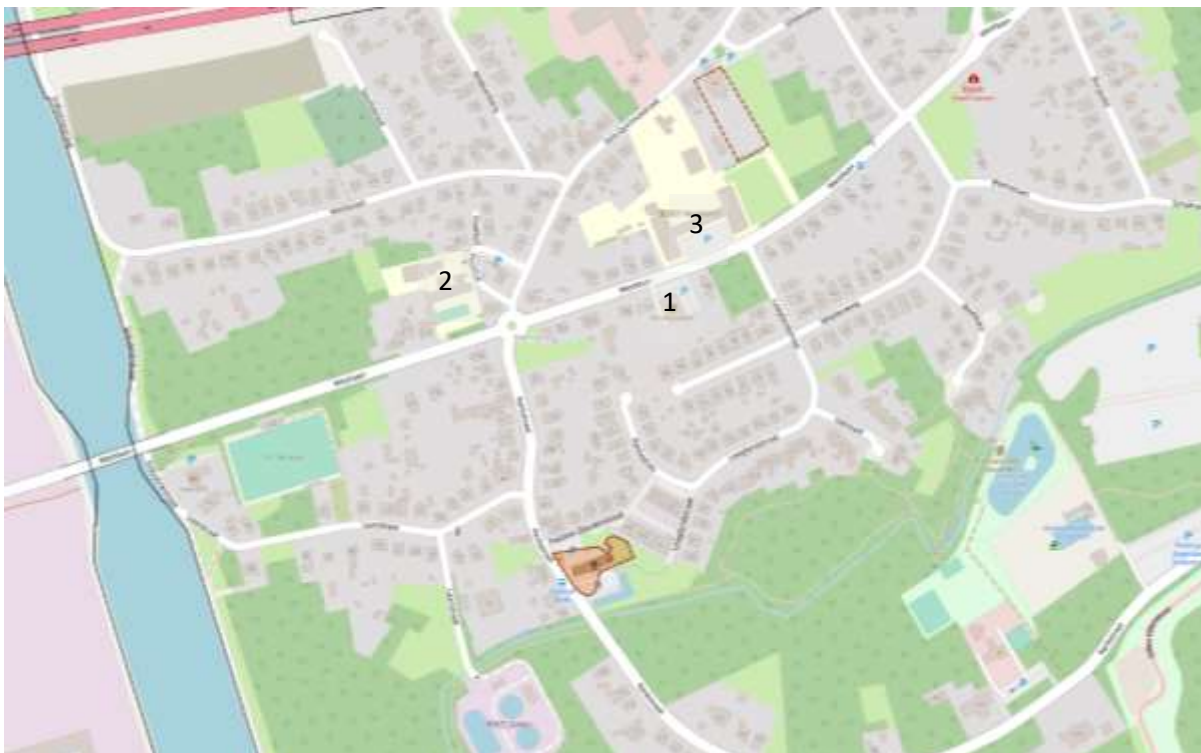
2.7.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Viversel is een dorp met nog wat gemeenschapsvoorzieningen en enkele horecavoorzieningen. De kern ligt vlakbij het circuit van Terlaemen.

De kerk heeft geen kerkhof meer; het is nu parking geworden.

De pastorie (tegen de kerk) is voorlopig even bewoond, maar normaal gezien in gebruik door de kerkraad en de parochie voor een bijbelgroep, parochiale verenigingen etc.

In Viversel is er een gemeentelijk ontmoetingscentrum (De Vierseleer)(1), bezield door onder andere een harmonie, een toneelvereniging, hobbyclubs ...

Figuur 29: voorzieningen in de buurt van de Sint-Quirinuskerk

Jeugdlokalen zijn er niet meer.

Zoals al vermeld zijn er enkele kapellen in Viversel.

Er is een vrije basisschool (die nog wel eens gebruik maakt van de kerk)(2) en een school van het (buitengewoon) gemeenschapsonderwijs (3).

Het fietsroutenetwerk komt er voorbij.

Er is een bushalte en, zoals vermeld, parking.

De toren van de kerk is verlicht en de klokken luiden

2.7.4. Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie

Op de tweede en de vierde zaterdag van de maand is er een viering om 18.00u. Er vinden geen weekvieringen meer plaats.

Voor vieringen op hoogdagen: zie de details in het pastoraal plan.

Er zijn gebedsvieringen bij de start en het einde van het schooljaar en met Sint-Jan Berchmans.

Af en toe wordt een mirakelspel georganiseerd.

Bij gelegenheden is de kerk open voor passanten, mét permanentie.

De Sacramentskapel, eigendom van kerkfabriek, is soms nog een locatie bij processies. Op 15 augustus is er jaarlijks de sacramentsprocessie, met een eucharistie in open lucht om 10.30u.

Rondleidingen aan het circuit van Terlaemen komen steevast voorbij de sacramentskapel.

2.8. Sint-Hubertus & Sint-Vincentiuskerk Zolder

Figuur 30: de kerk van Zolder

2.8.1. Identificatie

Naam: Sint-Hubertus & Sint-Vincentiuskerk

Geografische ligging:

- Dorpsstraat 44, 3550 Heusden-Zolder
- Provincie: Limburg

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Hasselt
- Dekenaat: Beringen
- Parochie: Zolder

Eigenaar:

- Eigendom van de gemeente

Bescherming(en):

De kerk is aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed. Deze vaststelling is geldig sinds 01-02-2018 (ID 22514).

Is aangeduid als beschermd stads- of dorpsgezicht: de parochiekerk en het kerkhof, sinds 05-08-1996.

Is aangeduid als beschermd monument: het koor, de middenbeuk en de toren van de parochiekerk, sinds 31-10-1949.

Is aangeduid als beschermd monument: de zijbeuken, het grafmonument en de kerkhofmuur, sinds 05-08-1996.

2.8.2. Beschrijving

2.8.2.1. *Cultuurhistorische waarde*

Oorspronkelijk was de kerk afhankelijk van de abdij van Averbode, na schenking door Arnold V, graaf van Loon, in 1304. De oorspronkelijke, romaanse kerk werd in de 14de eeuw vervangen door een éénbeukige, gotische kerk; in de 15de eeuw wordt deze kerk vergroot. In 1889 wordt de kerk met twee zijbeuken vergroot naar ontwerp van architect J. Helleputte. De kerk is gelegen op een lichte verhoging, temidden van het als parkeerplaats ingerichte dorpsplein; van het omringende kerkhof bleef slechts een klein gedeelte met enkele graven bewaard.

De plattegrond beschrijft een vierkante westtoren (onderste gedeelte 14de-eeuws, bovenste 16de-eeuws), geflankeerd door een noordelijk traptorentje, een driebeukig schip van vier traveeën, de zijbeuken uitlopend op een kapel en het portaal aan de westzijde (19de eeuw), een koor van een rechte travee met driezijdige sluiting (tweede helft 15de eeuw) en een noordelijke sacristie (19de eeuw). Het geheel is opgetrokken uit mergelsteen.

De toren van drie geledingen rust op een hoge plint met afzaat. De onderbouw en de sokkel zijn van ijzerzandsteen. De eerste twee geledingen zijn vrij massief. De spitsboogvensters zijn wellicht recentere toevoegingen. Twee gekoppelde galmgaten bevinden zich in een verdiept spitsboogvormig muurvlak in elke wand van de bovenste geleding. De toren heeft een ingesnoerde naaldspits (met leien).

De middenbeuk heeft een zadeldak (leien). De neogotische zijbeuken zijn als afzonderlijk opgevatte gedeelten afgedekt met zadeldak (leien, evenwijdig aan de middenbeuk).

Aan de noordzijde bevindt zich een kapel van een rechte travee met driezijdige sluiting, aan de zuidzijde is er een rechthoekig portaal onder lessenaarsdak. Het koor is van mergelsteen, op een mergelstenen plint met afzaat, met overhoekse steunberen met vier versnijdingen, een afgeschuinde waterlijst onder de vensters en geprofileerde spitsboogvensters met maaswerk en afzaat.

De neogotische sacristie is opgetrokken uit mergelsteen en heeft een zadeldak.

De toren is op de begane grond overdekt met kruisribgewelf. De kerk is overwelfd door middel van houten tongewelven met bewerkte ribben en spanten, rustend op kraagstenen. Een spitsboogvormige triomfboog is aanwezig tussen koor en middenbeuk. De zuilen en spitsboogarcaden met tenietlopende profielen dateren van de vergroting van de kerk (1889).

Mobilair: Sint-Hubertusbeeld, gepolychromeerd hout (eerste helft 18de eeuw); Sint-Philomena, laatgotisch (17de eeuw); Sint-Hubertus en Sint-Vincentius, gepolychromeerd hout (18de eeuw); Sedes Sapientiae, gepolychromeerd hout (circa 1300).

Barokke preekstoel, eik, gedateerd 1699, afkomstig uit het augustijnerklooster van Hasselt; twee biechtstoelen, eik, Lodewijk XVI (18de eeuw); orgelkast, afkomstig uit het kruisherenklooster van Diest (18de eeuw); gotische doopvont van kalksteen (midden 16de eeuw).

Grafstenen van de familie de Villefagne (tweede helft 18de eeuw) in het koor; tegen de buitengevel van het koor, grafsteen gedateerd 1442, Calvarie voorstellend.

Op het kerkhof, grafkelder van de familie de Villefagne.

Bron:

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Parochiekerk Sint-Vincentius [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/22514> (Geraadpleegd op 01-11-2021)

2.8.2.2. Architecturale mogelijkheden

Figuur 31: interieur van de Sint-Hubertus & Sint-Vincentiuskerk

De kerk heeft vooral mogelijkheden door de aanwezigheid van een ruime kelder/crypte onder de middenbeuk, een ruime keuken/vergader ruimte onder de zijbeuk en sanitair naast de toren (eveneens in de kelder). Dat alles is te bereiken met een lift.

Ingrijpen in de bovenkerk is voorlopig niet aan de orde, en zou zelfs op termijn niet eenvoudig zijn omwille van het beschermde statuut van de kerk en het waardevolle interieur. De benedenkerk echter zorgt voor veel extra flexibiliteit, zeker omdat de kerk de zondagskerk van de federatie Zolder is/zal zijn.

Er is vloerverwarming (één ketel voor het geheel) met aparte climatisatie voor de benedenkerk (met een luchtgroep).

Het sanitair in de kelder is publiek toegankelijk. Het is voorzien op rolstoelgebruikers die het kunnen bereiken met de lift. In de sacristie bevindt zich ook een toilet.

De kerk beschikt over ledverlichting.

Er staan stoelen in de kerk

Het orgel is in restauratie, maar die is stilgelegd omwille van de opmaak van het beheersplan.

De kerk is toegankelijk via hellingen (een bewegwijzerd pad tussen de toegang aan de achterzijde en de hoofdingang), de kelder – zoals vermeld – via een lift.

2.8.2.3.   Bouwfysische toestand

Het gebouw bevindt zich in een heel goede staat.

De ‘grote restauratie’ dateert van 2000-2004, daarvoor was de kerk goed twintig jaar gesloten. Er was toen een noodkerk, ongeveer even groot als de huidige kerk, dichtbij waar nu het nieuwe gemeentehuis staat.

De installatie van camerabewaking is in uitvoer; (televisie)schermen werden recent geplaatst.

Er zijn lichte vochtproblemen in de kelder.

De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht.

2.8.3.   Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Er was destijds een volwaardig kerkhof, aan de koorzijde. Nu zijn er nog enkele graven. De begraafplaats van Zolder ligt 500m naar het zuidwesten (buiten de kaart).

De pastorie bevindt zich in een vrij recent gebouw tegenover de kerk (koorzijde). Vroeger was het Woutershof (1) de pastorie. Daar huist nu de heemkundige kring.

Er is geen parochiezaal, wel een jeugdhuis met feestzaal (Jogem)(2), en een jeugdkampplaats waar zich ook een keuken bevindt. Dat is eigendom van de kerkfabriek maar wordt beheerd door de vzw. Jeugdzorg.

De kerkfabriek heeft nog drie kapellen (Sint-Anna, Sint-Rochus, Sint-Jozef) in beheer.

Het cultuurcentrum MUZE, op het mijnterrein, ligt vandaag verder van het centrum van Zolder dan voorheen, toen het naast het Woutershof (en vlakbij de sporthal) lag.

Figuur 32: voorzieningen in de buurt van de Sint-Hubertus & Sint-Vincentiuskerk

Er zijn wel meerdere scholen: een gemeenteschool met ernaast buitenschoolse kinderopvang (ten noorden van de kaart, boven het Woutershof), een vrije school met een kleuter- (3) en een lagere (4) afdeling, een Daltonschool (ten zuiden van de kaart).

Voor het overige zijn er nog allerlei voorzieningen in Zolder, zoals het gemeentehuis (5).

Fietsroutes en wandelroutes passeren in de omgeving. Het Kolenspoor bijvoorbeeld ligt aan één kant van de parochie.

Er stopt een bus vlakbij en er is veel parkeergelegenheid.

De toren van de kerk is verlicht en de klokken luiden.

2.8.4. Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie

Elke zondag is er een viering om 11.00u. Er zijn geen weekvieringen meer.

Voor vieringen op hoogdagen: zie de details in het pastoraal plan.

Vroeger was er een Sint-Hubertusbedevaart.

In de maand mei is er nog altijd een bedevaart naar *Koersel Kapelleke* op een zondagnamiddag.

De kerk is een open kerk, dagelijks open van 9.00u tot 17.00u. Er zijn vrijwilligers om te openen en te sluiten. Er is een alarmsysteem met camera's (in aanbouw tijdens de opmaak van het kerkenbeleidsplan). Een verzorgde en volledige brochure is beschikbaar om een bezoek te vergezellen.

De kelderruimte wordt gebruikt voor vergaderingen, maar ook als opslagruimte van cultureel goed.

3. Naar een toekomstvisie

Ter inleiding van de toekomstvisie frist de tekst het begrippenkader in verband met de toekomst van de parochiekerken op. Dat gebeurt op basis van het lexicon op de website van PARCUM (<https://www.parcum.be/nl/blog/definities-gebruik-kerk>). De volgende paragrafen komen rechtstreeks van die website:

In 2012 schreven de Vlaamse bisschoppen '13 richtlijnen voor het gebruik van parochiekerken'. Hierin geven ze richting aan de toekomstige invulling van de parochiekerk. Wanneer je spreekt over de toekomst van kerken, zijn er verschillende gebruiksmogelijkheden. De bisschoppen legden daarom enkele definities vast.

Valorisatie

Wil je naast liturgie en bezinning de kerk ook openstellen voor andere initiatieven? Dan spreek je over valorisatie. Dit gaat over activiteiten die het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen versterken en bevorderen (religieuze en culturele, historische en kunsthistorische, architecturale en landschappelijke aspecten). Denk maar aan kunsthistorische rondleidingen, concerten, voordrachten, conferenties of tijdelijke tentoonstellingen.

Medegebruik

Wanneer je het kerkgebouw openstelt voor religieuze activiteiten van andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen, spreek je over medegebruik [noot van de redactie: doorgaans wordt er gedacht aan die die geloofsgroepen die tot de Wereldraad van Kerken behoren].

Nevenbestemming: multifunctioneel gebruik en gedeeld gebruik

Wanneer er nog religieuze activiteiten doorgaan in de parochiekerk, maar die te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan je een nevenbestemming overwegen. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen een multifunctioneel gebruik en een gedeeld gebruik.

***Multifunctioneel gebruik** is een nevenbestemming in de 'tijd'. Wanneer er geen religieuze activiteiten in de kerk plaatsvinden, kan het gebouw gebruikt worden door andere organisaties. Zo kan de plaatselijke fanfare er komen repeteren. Of kan de plaatselijke school de ruimte als extra klaslokaal gebruiken.*

***Gedeeld gebruik** is een nevenbestemming in de 'ruimte'. In het kerkgebouw worden architecturale aanpassingen gedaan. Er ontstaat een kleinere liturgische ruimte, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen voor een andere permanente invulling.*

Herbestemmen

Wanneer een parochiekerk niet meer voor religieuze activiteiten in aanmerking komt, kan zij definitief aan de eredienst onttrokken worden. Het kerkgebouw krijgt een nieuwe functie. We spreken dan over herbestemming. Daarvoor moet de voorgeschreven kerkrechtelijke procedure gevolgd worden.

Sloop is een laatste optie, die in de woordenlijst van PARCUM niet expliciet benoemd wordt. Af en toe gebeurt het in Vlaanderen, meestal met betrekking tot voormalige noodkerken of hulpkerken. In

de schoot van het Projectbureau Herbestemming Kerken echter ontstonden verspreid over Vlaanderen heel wat scenario's van gedeeltelijke sloop of het gedeeltelijk ontmantelen van een parochiekerk (bijvoorbeeld het dak van het kerschip halen, de zijbeuken wegnemen ...). Zie daarvoor ook de 'kunstkerk', ook wel *REPEAT* genoemd, in Bossuit bij Avelgem, die volledig los van het Projectbureau gerealiseerd werd.

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

De volgende tabel (in twee delen: Heusden en Zolder) vat de in het kerkenbeleidsplan ontwikkelde visie samen. Vervolgens gaat de tekst in op de inhoud van de visie en op enkele specifieke aspecten per kerkgebouw. De tabel geeft de visie weer van het centraal kerkbestuur en de gemeente. De visie is ook gebaseerd op de actuele pastorale plannen.

De eerste kolom bevat de naam en de plaats van de parochiekerk, de tweede kolom de wijze waarop de kerk vandaag en tot het einde van de huidige meerjarenplanning gebruikt wordt, en de derde de visie of het streefdoel – met bepaalde vrijheidsgraden – voor de periode tot het einde van de volgende meerjarenplanning. Uitzonderlijk verwijst de derde kolom naar de lange termijn, dus naar de periode na het aflopen van de volgende meerjarenplanning, maar dan wordt dat expliciet zo benoemd.

Met 'doorgroeimogelijkheden' wordt bedoeld dat een nevenbestemming zich gaandeweg sterker kan nestelen in het kerkgebouw en zelfs kan doorgroeien naar een herbestemming. 'Kan', want het kerkenbeleidsplan pint zich in een dergelijk geval niet vast op ofwel nevenbestemming ofwel herbestemming.

<i>Naam en plaats kerk</i>	<i>Visie en gebruik op dit moment en op korte termijn</i>	<i>Visie op middellange, eventueel lange termijn (tot 2031)</i>
Federatie – weldra pastorale eenheid – Heusden		
St.-Valentinus Berkenbos	Parochiekerk met aanzetten van valorisatie (eigendom van Sint-Franciscuscollege)	Verdere valorisatie en op termijn wellicht integratie in de school. In de tussentijd behoort nevenbestemming, in de zin van multifunctioneel gebruik mét doorgroeimogelijkheden , tot de mogelijkheden. Zolang de parochie blijft bestaan, heeft de parochie voorrang wat betreft het gebruik.
St.-Jacobus Eversel	Parochiekerk met valorisatie	Nevenbestemming met doorgroeimogelijkheden (gedeeld gebruik of multifunctioneel gebruik)
St.-Willibrordus Heusden	Zondagskerk	Oude kerk: zondagskerk // Nieuwe kerk: herbestemming of (gedeeltelijke) ontmanteling
O.L.Vrouw Lindeman	Parochiekerk	Nevenbestemming met doorgroeimogelijkheden op lange termijn

<i>Naam en plaats kerk</i>	<i>Visie en gebruik op dit moment</i>	<i>Visie op middellange, eventueel lange termijn (tot 2031)</i>
Federatie Zolder		
H. Hart Boekt	Parochiekerk met nevenbestemming	Nevenbestemming die kan uitgroeien tot volwaardig gedeeld gebruik en/of kan doorgroeien naar herbestemming
St.-Job Bolderberg	Parochiekerk	Valorisatie (en open kerk)
St.-Quirinus Viversel	Parochiekerk (met valorisatie op korte termijn)	Valorisatie, nevenbestemming op termijn
St.-Hubertus en St.-Vincentius Zolder	Zondagskerk met valorisatie	Meer (nog meer) inzetten op valorisatie en op de idee 'open kerk'. Het blijft de zondagskerk van de federatie/eenheid Zolder.

De visie gaat uit van een situatie met twee priesters. Vandaag zijn er voorlopig nog drie. Mocht er verandering in komen; mocht er met andere woorden teruggevallen worden op een situatie met één priester, dan is een eerste optie om de in de tabel beschreven acties versneld door te voeren. Een tweede, voor de hand liggende optie is om het kerkenbeleidsplan dan opnieuw te actualiseren.

De visie gaat uit van de veelal goede staat van onderhoud waarin de parochiekerken zich bevinden. Sommige – Eversel, Bolderberg, Viversel en Zolder – bevinden zich zelfs in een uitstekende staat. Dat heeft te maken met recente restauratiewerken. De kerken zijn daarom klaar om gevaloriseerd te worden. In sommige gevallen zijn ze vandaag al klaar om een zekere vorm van nevenbestemming te faciliteren. Intensier gebruik van de gebouwen ligt in feite voor de hand.

De visie is ook gebaseerd op de huidige werking van de kerkfabrieken. De recente restauratiedossiers, de nevenbestemming in Boekt, het inzetten van het Projectbureau Herbestemming Kerken in Eversel en Heusden, de samenwerking met *La Baracca* in Lindeman en met het Sint-Franciscuscollege in Berkenbos, het opstellen van een beheersplan en het resoluut opteren voor een *open kerk* in Zolder, en uiteraard de zonder uitzondering enthousiaste medewerking aan het afgelopen kerkenonderzoek ... het vormt allemaal bewijs voor de actieve en open houding van de acht kerkraden. Dat heeft als gevolg dat het de kerkraden in belangrijke mate de dragers, de *subjecten*, zijn van de ontwikkelde plannen en de plannen in ontwikkeling – meestal binnen een sterke samenwerking met de respectievelijke parochies. Vooralsnog kan daarom het initiatief met betrekking tot het toekomstige gebruik en beheer van de parochiekerken vooral *lokaal* liggen. Dat is een kwaliteit. Het valt bovendien op dat de parochiekerken stuk voor stuk deel uitmaken van de *hele werking* van de wijken en dorpen. Ze zijn verbonden met de wijken en de dorpen, met verenigingen, met de *andere* gemeenschapsinfrastructuur (al is het vaak vanuit een relatie van complementariteit). De periode die aanbreekt met dit geactualiseerde kerkenbeleidsplan zou er daarom een van samenwerking, vertrouwen en experiment kunnen zijn, in functie van een duurzame toekomst voor de parochiekerken die onverkort allemaal hun kwaliteiten hebben voor hun dorp of wijk, de gemeente, of zelfs de regio. Op een meer strategisch niveau werkt het plan mee aan een duurzame toekomst voor

de *kernen* van Heusden-Zolder. Dat alles neemt niet weg dat de zoektocht naar opvolging wat betreft het engagement voor de kerkgebouwen, pastoraal en ruimer, misschien wel de grootste uitdaging is.

Uiteraard tracht het plan ook te diversifiëren, in de vorm van diverse toekomstige voor de diverse kerkgebouwen. Hoewel er (architecturale) familieverbanden zijn tussen bepaalde parochiekerken, probeert het kerkenbeleidsplan om de toekomst telkens heel specifiek te zien, op maat van elke situatie, gekenmerkt door een bepaald kerkgebouw in een bepaalde kern, met een bepaald draagvlak en een bepaalde rol binnen het pastoraal plan. Het is omwille van dat diversifiëren dat de tekst hieronder wat dieper ingaat op elk kerkgebouw afzonderlijk. Vanzelfsprekend is dat niet, omdat er bijvoorbeeld niet zo veel urgente noden zijn in Heusden-Zolder waar een parochiekerk aan tegemoet zou kunnen komen. Er *is* bijvoorbeeld al een omvangrijke gemeenschapsinfrastructuur in Heusden-Zolder. Dat laatste geeft Heusden-Zolder wel de mogelijkheid, en dat is positief, om een toekomst uit te schrijven op maat van de *kerkgebouwen* (en niet zomaar op maat van generieke ruimtenoden). Of beter: op maat van acht kerkgebouwen met elk hun eigenaardigheden. Voor het verdere doordenken van de genomen en te overwegen opties voor de acht kerkgebouwen, beredeneerd via diverse invalshoeken, zie hoofdstuk 4, bij de resultaten van het participatief onderzoek.

Federatie Heusden

Berkenbos, St.-Valentinus

De kerk van Berkenbos is een parochiekerk en zoals voor de andere zeven kerken geldt, is er op korte termijn geen intentie om dat aspect te wijzigen. Wat de kerk van Berkenbos echter bijzonder maakt, is dat ze eigendom is van een school. Het is daarom voor de hand liggend dat de kerk langzaamaan zal 'integreren' in de school. In dit kerkenbeleidsplan echter wordt de afspraak gemaakt dat de parochie altijd voorrang heeft wat betreft het gebruik. Dat alles betekent dat valorisatie en ook multifunctioneel gebruik (door de school) tot de mogelijkheden horen. Gedeeld gebruik is waarschijnlijk minder zinvol, juist omdat de kans bestaat dat de kerk binnen afzienbare tijd volledig integreert in de school, en de school dan wellicht baat zal hebben bij de ruimte in haar totaliteit – voor plechtigheden, voorstellingen, enzovoort. En dat de parochie voorrang heeft, betekent ook dat druk bijgewoonde begrafenissen bijvoorbeeld mogelijk blijven.

Op dit moment 'verhinderen' het zware altaar en de dito lezenaar multifunctioneel gebruik van de *hele* ruimte. Een verplaatsbaar altaar zou daar verandering in kunnen brengen.

Eversel, St.-Jacobus

De kerk van Eversel is een parochiekerk. De recente haalbaarheidsstudie door Studio Open Kerken, in het kader van het Projectbureau Herbestemming Kerken, wees verschillende opties aan. De huidige aanwezigheid van een keukentje, toegankelijk sanitair, lichte verplaatsbare stoelen en (televisie)schermen laat een grote flexibiliteit toe. Vandaag gebeurt dat onder de noemer valorisatie, ook omdat het hele initiatief uitgaat van de kerkraad. Verder, multifunctioneel, gebruik is zeker een optie. Er zou geopteerd kunnen worden voor een onderscheid tussen schip en koor, om zo een verkleinde kerk te realiseren in het koor, eventueel met een aparte ingang. Een dergelijke ingreep is wellicht nooit verloren, omdat zelfs na een eventuele onttrekking het afgeschermd koor gedeelte een vorm van gebruik zal vinden, bijvoorbeeld als vergaderruimte.

Een piste om voorlopig open te houden is die van de integratie van de functie van Sint-Baaf in de kerk, al zal dat, áls het ooit zover komt, voor de lange termijn zijn. Het beheer van Sint-Baaf zal echter lastiger worden, en de vraag naar dergelijke grote gemeenschapsinfrastructuur zou kunnen afnemen. De kerk laat toe dat er een bijbouw komt met een volwaardige keuken, volwaardig sanitair (in de zin van voldoende units) ... zodat de Sint-Jacobuskerk op termijn de rol van Sint-Baaf als ontmoetingscentrum kan overnemen. Waarop voor de Sint-Baafs site weer nieuwe mogelijkheden groeien, als woonwijk, park ... De optie 'Sint-Baaf' is waarschijnlijk levensvatbaar als herbestemming, maar ook als nevenbestemming.

Heusden, St.-Willibrordus

De kerk van Heusden is de zondagskerk van de federatie/pastorale eenheid. De recente haalbaarheidsstudie door Studio Open Kerken toonde aan dat het mogelijk is om de oude kerk 'in ere te herstellen' en volwaardig te herwaarderen als zondagskerk. Tot 300 stoelen capaciteit is zonder problemen mogelijk. De bijhorende architecturale ingrepen scheppen bovendien mogelijkheden wat betreft flexibiliteit (maar dan – wat de oude kerk betreft – vooral gezien in de zin van *valorisatie*).

De mogelijkheden voor de nieuwe kerk zijn legio. Omwille van het behoorlijke voorzieningenniveau in Heusden en het ruimtelijk betrekkelijk 'zwakke' centrum, is de (gedeeltelijke) ontmanteling van de kerk een te overwegen optie. Er kan een park, eventueel ommuurd, in de plaats komen dat een nieuw centrum voor Heusden zal markeren. De ruimte kan ook behouden blijven voor allerlei activiteiten.

Zowel een in ere herstelde oude kerk als een herbestemde/ontmantelde nieuwe kerk versterken het centrum van Heusden, ruimtelijk en sociaal.

Lindeman, O.L.Vrouw

De kerk van Lindeman blijft een parochiekerk. Voor de Italiaanse en de Poolse gemeenschap heeft zij een rol te spelen. De kerk ademt mede daardoor het sterkst de erfenis van de mijn (van Zolder) uit. Bovendien is er vandaag al een samenwerking met *La Baracca*, waardoor de kerk ingebed is in het sociale weefsel van Lindeman (of ten minste in een *deel* van het sociale weefsel).

Doordat het wijkcentrum vlak naast de kerk ligt, ontstaan er mogelijkheden tot uitwisseling. De kerk zou meer op de voorgrond kunnen treden als een 'onthaal' van de wijk Lindeman. Op termijn tekenen zich eventueel mogelijkheden af voor de jeugd, in zin van vrije tijd (jeugdwerking), werk (tewerkstellingsprojecten), of op het snijvlak van beiden (zoals een maakatelier). Eerste experimenten in die richting ontstaan misschien als multifunctioneel gebruik en groeien op termijn door tot een herbestemming.

Federatie Zolder

Boekt, H. Hart

De kerk van Boekt is een parochiekerk die vandaag al een vorm van nevenbestemming kent. Er vinden toneelvoorstellingen en lezingen plaats in het voormalige koorgedeelte (afgeschermd van het schip door middel van een lage wand tussen de eerste en de tweede travee van het schip, terwijl het schip dienstdoet als ruimte voor vieringen, met een centrale opstelling). De weekkapel doet ook

dienst als ruimte voor workshops. De kerkfabriek heeft partners voor die andere invullingen (Kreabo, Neos ...). Het ligt voor de hand dat die mogelijkheden doorgroeien, eventueel met een meer uitdrukkelijke vorm van gedeeld gebruik dan vandaag het geval is, door installatie van een keuken en (meer) publiek sanitair ... Een herbestemming is voorlopig niet aan de orde omdat de parochies van Viversel en Bolderberg het ruime schip van de Heilig-Hartkerk gebruiken voor communievieringen. Pastoraal heeft de kerk van Boekt nog een rol te spelen.

Bolderberg, St.-Job

De kerk van Bolderberg is een parochiekerk. Omdat er in Bolderberg bijzonder veel gemeenschapsinfrastructuur aanwezig is, waarvan niet weinig ook in eigendom is van de kerkfabriek en de parochie, en bovendien op een kleine afstand van de kerk, is het niet eenvoudig om een *andere* toekomst voor de kerk te denken. Complementariteit is daarom het sleutelwoord gehanteerd in deze visie. De pastorij wordt vandaag gebruikt als secretariaat en als academie onder andere, het 'kloosterke' door de dienst toerisme en als bibliotheek. De 'Witte Zaal' is een traditionele parochiezaal. Juist de kerkelijke architectuur van de Sint-Job laat toe om in de kerk te focussen op zingeving, stilte, contemplatie ... Dat kan gepaard gaan met toerisme – iets wat Bolderberg sowieso niet vreemd is. Een logische volgende stap is dan om de kerk meer open te stellen (niet enkel het portaal).

Viversel, St.-Quirinus

De kerk van Viversel is een parochiekerk. Viversel beschikt over een uitgebreid en vrij recent ontmoetingscentrum – louter gemeenschapsgebruik voor de kerk is dus niet aangewezen. Doordat de kerk fysiek geschakeld is aan een secretariaat, dat op haar beurt geschakeld is aan de pastorij, ontstaan er zowel kansen als uitdagingen. De schaal van de kerk is – zoals die van Bolderberg – niet heel groot. De aangrenzende infrastructuur kan daarom 'dienend' zijn ten opzichte van de kerk, zodat de kerk integraal gevrijwaard wordt (ruimtelijk tenminste). Maar de infrastructuur is mogelijk ook een uitdaging: het moet beheerd worden. Voorlopig is dat geen probleem (en op dit ogenblik is de pastorij zelfs, tijdelijk weliswaar, bewoond). De eerste ideeën voor de toekomst die groeien in Viversel hebben te maken met een bezinningscentrum, of met retraite. De site leent zich daarvoor. Tegelijkertijd schept een dergelijke invulling nieuwe mogelijkheden op het vlak van beheer. Alweer kan het vanuit de huidige vrijwilligers groeien. Of, er kan gedacht worden in termen van bijvoorbeeld de sociale economie, met Gors-Opleeuw, waar *De Wroeter* de voormalige jongensschool, de pastorij en binnenkort misschien (een deel van) de parochiekerk mee uitbaat in de sfeer van zacht en duurzaam toerisme, als treffend voorbeeld.

Zolder, St.-Hubertus en St.-Vincentius

De kerk van Zolder ten slotte is de zondagskerk van de federatie Zolder en zal dat nog geruime tijd blijven. Ergens ligt het voor de hand om daarvoor de oudste, bovendien als monument beschermde, en meest centraal gelegen kerk van de federatie te kiezen (al is die van Boekt ruimer). Met de 'benedenkerk' is de kerk van Zolder ook goed uitgerust. Het is bijvoorbeeld mogelijk om simultaan met een viering in de bovenkerk een aangepaste viering voor kinderen in de benedenkerk te organiseren. Maar de voordelen van de grote ruimte in de kelder – overigens geflankeerd door een ruime keuken en even ruim sanitair – overstijgen de louter pastorale sfeer. Uitgesproken culturele

valorisatie is eveneens een optie, via tentoonstellingen en lezingen bijvoorbeeld. Of meer sociaal gerichte valorisatie, via socioculturele ontmoetingen ... Bovendien is de Sint-Hubertus en Sint-Vincentiuskerk (officieel) een 'open kerk', wat op zich al een vorm van valorisatie is.

3.2. Plan van aanpak, hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht

In het licht van het werkelijke behartigen van de lijnen zoals uiteengezet in dit plan, namen de actoren in Heusden-Zolder al belangrijke stappen. Het eerste kerkenbeleidsplan dateert van 2013, wat bijzonder vroeg is, en wat wijst op een grote betrokkenheid bij het thema van de toekomst van de Vlaamse parochiekerken.

Zowel Eversel als Heusden deden al beroep op het Projectbureau Herbestemming Kerken voor haalbaarheidsstudies – voor een deel overlapte dat qua tijd met het traject van het actualiseren van het kerkenbeleidsplan. Voor de kerk van Zolder is een beheersplan in de maak. Dit kerkenbeleidsplan ging voor de opmaak ervan gepaard met een participatief traject, en er was recent nieuw pastoraal overleg. Met andere woorden: Heusden-Zolder – daarmee wordt hier bedoeld: de gemeente, het CKB, de pastorale teams ... – pakte de afgelopen twee jaren simultaan de aspecten 'visie', 'kerkenbeleidsplan', 'participatie' en 'haalbaarheid' aan. Meer nog, Heusden-Zolder stemde die aspecten op elkaar af met het oog op een duurzame toekomst voor de parochiekerken.

De parochiekerken worden dus opgevolgd in Heusden-Zolder, waardoor de stap naar een meer op implementatie gerichte aanpak klein is.

Dit plan stelt voor om een werkgroep op gezette tijden, bijvoorbeeld tweemaal per jaar, te laten samenkomen om de toekomst van de parochiekerken te behartigen.

De kern van die groep bestaat uit:

- de bevoegde schepen (van kerkfabrieken),
- de voorzitter van het centraal kerkbestuur,
- een pastorale afvaardiging van beide federaties / pastorale eenheden

De kern overlegt eventueel ook tussentijds. Voor de grote vergaderingen (met als voorlopig tempo twee per jaar) kan die groep uitgebreid worden met:

- de burgmeester en de andere schepenen
- de overige leden van het CKB
- een afvaardiging van elke kerkraad, zodanig dat er vanuit elke kerkraad minstens één iemand aanwezig is

De taken van de groep bestaan uit:

- Het uitdragen, uitwerken, verfijnen en eventueel aanpassen van de visie op de parochiekerken
- Het actualiseren van het plan per legislatuur. Dat hoeft daarom niet te betekenen: heel het kerkenbeleidsplan wijzigen. Het kan gaan over kleine wijzigingen, aanvullingen, voortschrijdende inzichten ...
- Het terugkoppelen en overleggen met de respectievelijke achterban
- Het op tijd en stond communiceren over de stand van zaken aan het publiek (via de kanalen van de gemeente bijvoorbeeld)

Dat wil zeggen: de werkgroep volgt de traditionele stappen 'visie', 'kerkenbeleidsplan' en 'participatie' zelf op vanaf nu. Daarnaast is het ook zaak om explicieter vooruit te kijken, via:

- Het aangeven welke studies inzake haalbaarheid en implementatie nodig zijn
- Het – mits van toepassing – opzetten van procedures om op zoek te gaan naar nieuwe of aanvullende beheerders voor de kerken
- Het nemen van andere stappen om de door de werkgroep onderschreven visie uit te voeren

Dat wil zeggen: de werkgroep volgt de stappen 'haalbaarheid' en 'implementatie' op, indien nodig daarbij geassisteerd door derden.

BESLUIT

Alle betrokken partijen engageren zich om naar aanleiding van het jaarlijks overleg tussen het centraal kerkbestuur en gemeente na te gaan of het plan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn. Indien er wijzigingen moeten aangebracht worden, worden deze opgenomen in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan na goedkeuring door de bisschop van Hasselt en door de gemeenteraad.

Herkomst van de afbeeldingen:

- De foto's zijn eigen foto's van de auteur (Roel De Ridder, van ArcK/UHasselt)
- De kaartjes komen van Geopunt en zijn bewerkt door de auteur
- De plannen komen – mits anders vermeld – uit de archieven van de kerkfabrieken

4. Bijlage 1: participatief onderzoek ter voorbereiding kerkenbeleidsplan

- 4.1. werkwijze
- 4.2. resultaten participatief onderzoek